

**INTERVIU CU
TEODOR
BACONSKY**

» „Deși trăim un moment istoric excelent, sîntem dezbinați, agresivi și demotivați”, consideră Ambasadorul României în Franța, Andorra și principatul Monaco.

Citiți interviul realizat de Cristina Hermeziu ÎN » PAGINILE 8-9

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » EDIȚIA NAȚIONALĂ » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

LA LOC
teleCOMANDA

Așa mai Merce!

Alex Savitescu

Ăsta este marele câștig al alegerilor din 30 noiembrie: o entitate ca Ilie Merce nu va mai intra pe ușile Parlamentului României.

ÎN » PAGINA 4

NR. 208 » 6 – 12 decembrie 2008 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

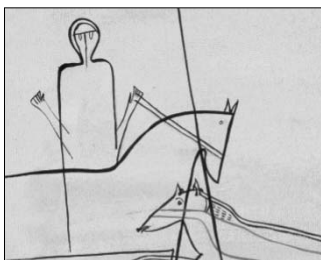
Un cineast cu bunici români le-a dat colegilor Annei Frank întîlnire într-un documentar

**Eveniment de
marcă, fără banii
„Iași 600”**

Bogdan Crețu

În perioada 29 noiembrie – 1 decembrie, la Iași s-a petrecut acel mare eveniment pe care îl așteptam cu toții. Este vorba despre *Prima petrecere cu poezie, prieteni și... trufe de ciocolată*, organizată de Galeriile de artă Eleusis & Eis Art.

ÎN » PAGINILE 4-5

**De la „ideea
națională” la
idealul domestic**

Doris Mironescu

Pentru a vorbi despre frumoasa reușită reprezentată de apariția romanului lui Filip Florian, *Zilele regelui*, trebuie să depășești tentația de a te lăsa sedus de el...

ÎN » PAGINILE 10-11

Theo Coster și Eyal Boers sînt eroii principalului subiect din această ediție. Primul a fost coleg de clasă cu Anne Frank și este producătorul executiv al documentarului *Classmates of Anne Frank*. Mult mai tînăr, Eyal Boers este regizorul filmului. Theo Coster se numea în copilărie Maurice, iar Anne Frank scrie în jurnalul ei și despre acesta, care era pe atunci unul dintre numeroșii ei curtezani.

Citiți grupajul realizat de Iulia Blaga ÎN » PAGINILE 6-7

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Legitimitate

Mi se pare mie sau v-ați plictisit numai dînd cu ochii de rubrica mea? Eu, recunosc, în locul dvs., m-aș fi plictisit instantaneu. Pentru că aș fi intuit ceva de genul: iarăși o pseudoanaliză despre cine-cu-cine la guvernare, iarăși presupuneri mai mult sau mai puțin fondate. Am obosit cu toții imediat după încheierea votului. Am obosit să credem la ora 9 dimineața în varianta PNL-PD-L, la ora 11 să ni se pară mai probabilă o alianță PNL-PSD, iar imediat după prînz să ne așteptăm, cu argumente serioase, la o alipire contra naturii între PSD și PD-L. Plus măcar o soluție bonus: PD-L singur într-o guvernare minoritară. Așa că m-am gîndit să vă scutesc de presupunerile mele. Nu vă scutesc, în schimb, de o poveste personală.

Mi-am început ziua de duminică convins fiind că nu voi vota. Nu pentru că n-aș fi vrut, ci pentru că, în urmă cu puțină vreme, aflîndu-mă în Istanbul, mi-au fost furate actele, printre care și prețioasa carte de identitate. Și-am zîmbit chiar în fața unei ușoare ironii: la cum stăteau lucrurile, hoțul din Istanbul nu mă fusese doar pe mine, ci fusese un întreg partid din România, care pierdea, din cauza respectivului, un vot. Votul meu. În cursul dimineții însă, citind ziarul, am aflat dintr-unul local că Poliția și-a deschis porțile inclusiv în ziua alegerilor, tocmai pentru a-i ajuta pe cei aflați în situația mea. Așa că, plin de speranțe, am plecat spre Poliție, cu gîndul la binele partidului simpatizat. Totul a decurs normal. Pînă în momentul în care am aflat că, pentru o carte de identitate provizorie, de o zi, am nevoie de trei poze.

Am început o căutare, ușor disperată la un moment dat, a unui atelier fotografic deschis duminică. După o trecere în revistă a tuturor acestor ateliere din oraș și după necesarele vizite la fața locului, am revenit la ideea că furtul cărții mele de identitate va costa și partidul simpatizat de mine. Toate erau închise. Lumina de la capătul tunelului mi-a fost oferită, întimplător, de un cetățean, care știa un asemenea atelier foto deschis și duminică. Am urmărit indicațiile, am ajuns acolo. Programul se confirma, însă înăuntru nu era nimeni. Așa că am plecat din nou, dezarmat. Știam că nu voi vota. Am făcut totuși o încercare, ușor umiltoare prin insistență, la sediul Poliției. Una din care reieșea că sînt dispus chiar să plătesc mai mult, numai să mi se facă acolo dorițele poze. Funcționarul m-a privit într-un fel, eu mi-am dat seama brusc că asta suna a încercare de mită, așa că am schimbat subiectul, am încercat s-o dreg și am ieșit din sediul respectivei instituții. Era deja ora prînzului, devenea clar că votarea s-a încheiat pentru mine înainte de-a începe.

În drum spre casă, inspirația m-a făcut însă să trec cu mașina, din nou, prin fața atelierului foto care avea program duminică, dar nu fusese deschis cu ceva vreme în urmă. De astă dată însă, spre rezbucnirea speranțelor proprii, am văzut mișcare înăuntru. În câteva minute, ieșeam de-acolo victorios, cu pozele în mînă. M-am întors, firește, la sediul Poliției. Am plătit taxele pentru cartea provizorie. Am plecat apoi, de năuc, cu alte speranțe moarte, în căutarea unui dosar plic. Trec peste chinurile curbe pe șoselele urbane, pînă la găsirea unei papetării deschise. Am revenit, pentru a nu știu cîta oară, în sediul Poliției, cu toate cele necesare. Între timp însă, funcționarul se schimbă, iar funcționara care-l luase locul mi-a pus o întrebare firească: de ce doriți totuși cartea provizorie? Vă facem una definitivă, în câteva ore e gata. Așa că m-am

» **Spre seară, m-am trezit cu cartea de identitate în mînă. Fericit că turcii mă furaseră doar pe mine, nu spoliaseră de votul meu un întreg partid românesc. Și, aproape de ora închiderii urnelor, am reușit să votez.**

după, frumos, și am plătit taxele pentru cea definitivă, am stat la poză pentru această nouă variantă, de astă dată chiar în sediul Poliției, pentru că, trecut fiind la „definitiv”, aveam dreptul să mă pozez acolo, fără spăgă, iar apoi, plin de speranțe, m-am pus pe așteptat. Spre seară, m-am trezit cu cartea de identitate în mînă. Fericit că turcii mă furaseră doar pe mine, nu spoliaseră de votul meu un întreg partid românesc. Și, aproape de ora închiderii urnelor, am reușit să votez.

E o poveste reală, lucrurile s-au întîmplat exact așa. E o poveste căreia, în plus, i-am găsit și-un fel de morală. Nu acum, ci în seara de duminică. Atunci cînd, ajuns acasă, m-am întregat, ușor uimit, de ce mi-am dedicat întreaga zi scopului de a aplica o stampilă pe un buletin de vot. Cu sau fără votul meu, partidul simpatizat ar fi avut același număr de parlamentari. Iar într-un final mi-am dat și răspunsul: nu din naivitate, nu din speranța de a schimba ceva. Ci pentru legitimitatea față de mine însumi. A fost o zi în care am alergat pentru a-mi obține identitatea dată de o carte plasticată, dar în același timp mi-am obținut identitatea de votant. Cea care-mi permite astăzi să fiu obosit, alături de dvs., de discuțiile la vîrf despre cine-cu-cine. Cea care-mi va permite să mă arăt, în următorii ani, revoltat, sictirit, chiar scribîr. Vorbim despre legitimitate în România, dar ne referim, permanent, la cei care ne reprezintă. Cu tot idealismul de care voi fi acuzat, îmi permit să cred că și noi, reprezentanții, ar trebui să ne gîndim, din cînd în cînd, la propria legitimitate.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Vîna mea proletară

Cîteodată, cînd văd cum acționează și se comportă puternicii zilei de la noi, fie ei oameni politici de top sau oameni de afaceri prosperi, mă apucă, așa, o sîntă minie proletară, o nevoie de justiție socială care mă înfioară.

M-am întregat de ce.

Doar sînt un burghez (chiar mic-burghez) cu-minte, care respectă legea, preferă capitalismul oricărei forme de socialism și consideră proprietatea privată, inițiativa individuală și bogăția – sau șansa îmbogățirii – elemente obligatorii pentru progresul și traiul prosper al oricărei societăți. Și totuși elitele politice și financiare ale României scot la iveală din mine un revoluționar de tip proletar. Știți de care... Zdrobiți orînduiala cea crudă și nedreaptă.

Totuși care proletar? Care revoluție? Ei, aici apare problema României. A speciei-cului românesc. La noi lucrurile sînt atît

avut funcții mai mari sau mai mici în regimul comunist. Comuniștii de ieri, capitaliștii de azi. Ei ne erau șefi, ne îndemneau să ne îndeplinim planul cincinal, ne certau fiindcă nu aveam conștiință comunistă, ne judecau și ne condamnau –

în numele Partidului Comunist, al proletariatului și al orînduirii socialiste. Din ianuarie 1990 s-au convertit brusca la economia capitalistă, la liberalism și la democrație. Ne sînt în continuare șefi, ne explică regulile economiei de piață și ne ceartă fiindcă nu avem conștiință capitalistă. Mă întreg, de exemplu, ce s-o fi ales de procurorii și judecătorii care i-au

condamnat la moarte sau la zeci de ani de închisoare pe sabotorii economiei socialiste. Bănuiesc că azi vor fi fiind și ei capitaliști. Oricum, aici e ceva care îmi zgîndărește spiritul justițiar: faptul că elitele românești sînt constituite în mare parte din oameni care, mai frust spus, ling astăzi acolo unde au scuipat ieri. Mai ales că lînsul de azi – și nu meritul personal – i-a transformat în elite.

Să zicem totuși că peste o astfel de schimbare de macaz se mai poate trece. În spațiul românesc moralitatea n-a fost niciodată o trăsătură foarte prețioasă. Nu știu însă cum se face că, atunci cînd am decis să se transforme în capitaliști, foștii membri ai elitei comuniste n-au găsit alt model mai bun pe care să-l imite decît pe cel pe care îl ponegreau cu o revoluție mai înainte. Presupun că de vîna va fi fost propaganda anilor '50, care ne-a întipărit în minte clișee de neșters.

Poate că unii mai țin minte modelul capitalistului din propaganda comunistă: un grăsan cu burță și ceafă clișoasă, la costum și cu trabuc în gură, care face afaceri oneroase și ia piinea de la gura săracilor. Ei bine, foștii comuniști de dinaintea de 1989 au crescut cu modelul ăsta în minte. După aceea, cînd au vrut să devină capitaliști, au apelat la același model, fiindcă tiparul vechi era prea bine ștanțat în mințile lor. S-au îngrășat, fumează trabucuri și, cum nu mai pot să ia piinea de la gura săracilor în mod direct, o iau din banii statului.

Înțelegeți paradoxul românesc? Foștii comuniști, cei care au furisat un model ficțional de capitalist (cel al propagandei comuniste, ăla cu trabuc și burță), s-au chinuit să devină ei înșiși capitalistul acela ficțional. Rezultatul e că aceiași oameni care au construit prost comunismul reușesc azi să construiască prost și capitalismul. Pentru neputința lor, li s-a acordat titlul de elite.

Acum e clar. Dacă astfel de oameni pot deveni elite, eu de ce n-aș putea fi proletar? Zdrobiți orînduirea cea crudă și nedreaptă...

CITII SĂPTĂMÎNA VIITOARE ÎN
OBSERVATOR
CULTURAL

» În dezbatere: *Originile romantismului românesc* de Paul Cornea

» Inedit: Au fost descoperite 30 de scrisori inedite ale Monseniorului Vladimir Ghika, din perioada 1948-1952, adresate fratelui din exil

» Literatură: Bianca Burța-Cernat și Ovidiu Șimonca recenzează volumul *Scrisori către fiul meu* de Gabriel Liiceanu

» Film: Producții de Palme d'Or la Festivalul Filmului Francez de la București

de încurcate, încît e greu să mai pricepi care-i capitalistul și care-i proletarul.

Un fost comunist și utecit de seamă este azi capitalist convins. E om de afaceri și crede în economia de piață. Acum douăzeci de ani o ponegreau, acum o proslăvește. Azi e de dreapta, așa cum ieri era de stînga. Moare de grija poporului, chiar dacă nu i-a păsat niciodată de el. Deh, se mai schimbă omul! Bănuiesc că dacă în țară s-ar reinstaura dictatura comunistă, același om ar redeveni în cinci minute unul dintre slujitorii ei cei mai supuși. Ar blestema capitalismul putred și oneroșii oameni de afaceri, care sug sințele poporului.

Cred că asta mă supără. Exemplarul de mai sus nu e doar un caz (mai mult sau mai puțin real), ci un model al elitei României de azi. Și aici intervine specificul paradoxal al României.

În primul rînd majoritatea întreprinzătorilor capitaliști de succes de la noi, ca și majoritatea oamenilor politici (categoriile care se suprapun permanent), au

Tricky, vulcanul timid de la Sala Palatului

Cu șoapte în beznă, lumini îndreptate aproape în aceeași măsură spre public cât și spre artist, neașteptate accesorii populare românești și un bis la fel de lung cât spectacolul în sine, concertul Tricky de la București n-a semănat cu nimic din ce-am văzut înainte. De la

începutul timid până la finalul apoteotic (și apocaliptic), când zeci de spectatori au urcat pe scenă, fiind îndemnați și ajutați chiar de Tricky – Adrian Thaws, idolul alături de care au dansat pe prelungirile celui din urmă cântec, la nesfârșit, hipnotizați...

Veronica D. Niculescu

Mărturisesc, cele mai multe concerte le-am savurat în aer liber. În Piața Mare a Sibului, pe stadioane sau la Sziget, astfel încât mi s-a părut puțin ciudat când am cumpărat de pe Internet biletul pentru concertul Tricky: la Sala Palatului, cu loc pe scaun. Mi-a fost greu să-mi imaginez cum va fi. Și-a fost de neimaginat.

În holul clădirii ce găzduia pe vremuri congresele de partid, erau tarabe cu ii, măști populare, țesături, împletituri, podoabe – un tirg popular pe care îl străbateai spre sala de concert și care, după cum aveam să vedem în curând, i-a impresionat și pe cei de la Tricky. Căci ea, Francesca, a venit îmbrăcată într-o ie albă cu broderie, iar el, Adrian Thaws, a apărut la bis cu o mască populară.

Berti Barbera și Șue Paparude, în public

Sala uriașă s-a umplut nu de la bun început, ci în timp ce cântau cei de la trupa românească Bumbapa. Piese lor, excelente, au fost bruiate astfel de cei care își căutau locurile pe întineric. În pauza dintre trupe îi puteai vedea printre spectatori pe Berti Barbera, pe cei de la Șue Paparude sau pe Andreea Raicu. Publicul, alcătuit din oameni de toate vârstele, de la puști de 12-13 ani, până la venerabile doamne cu păr alb, care nu aveau să se sfiască să se clatine cu pasu-ne pe ritmurile lui Tricky.

Cei șase din trupa lui Tricky au cântat mai bine de două ore, combinând vechi piese cu cele de pe ultimul album. Despre *Knowle West Boy*, lansat în această vară, se spune că deviază de la atmosfera *dark* a celorlalte albume, solistul declarând chiar că ar fi „albumul cel mai prietenos pentru urechi din câte am făcut până acum”. Urechile de la Sala Palatului erau deja prietene cu muzica nouă, cu variațiuni funk, hip-hop, trip-hop, rock, blues.

Nu după mult timp, mulți spectatori și-au părăsit locurile și s-au înghesuit cu sutele mai aproape de scenă sau pe culoare, unde se putea dansa. Libertatea de mișcare a fost incredibilă în prima parte a concertului, când cu greu puteai

Foto: Veronica D. Niculescu

zări vreun om de pază. Doar uneori, câte un nene cu burtică și îmbrăcat în negru mai făcea semne vreunui spectator să se așeze.

Cu Tricky pe scenă

Lucrurile s-au schimbat mult după bis, când Tricky a apărut cu o mască populară pe față, iar bisul avea să dureze de fapt cât încă un concert. În tot acest timp, publicul a stat în picioare, convins că fiecare piesă e cea din urmă. Și urmau altele, și altele, într-o desfășurare explozivă. Tricky, cu tot stilul lui șoptit, cu toate retragerile sale timide în cochilia întinericului din spatele scenei – el și Francesca au cântat alternând rolurile de soliști, uneori cântând în beznă sau cu spatele la public, ca păsările din colivii, nepăsătoare că le ascultă cineva –, e un adevărat vulcan de energie care știe, în

note și gesturi subtile, să manevreze cu precizie emoțiile publicului, pe care și-l înghenchează de îndată, cu blindețe, ca într-o relație stăpîn-sclav în care ambele părți sînt ferice. Cîntărețul s-a simțit excelent la București, iar dovada a fost acea prelungire pe care n-am mai întîlnit-o la vreun concert.

La final, a făcut semn spre cei din primele rînduri să urce pe scenă. Spectatorii și-au lăsat hainele pe scaune și și-au înconjurat idolul, dansînd și cîntînd alături de Tricky. El însuși le întindea mîna, ajutîndu-i să urce. Cîteva zeci au reușit să-și vadă visul cu ochii, pînă ce oamenii de ordine s-au gîndit că e cam mult și-au intervenit, spre dezamăgirea celor rămași jos. Și Tricky a cântat, a cîntat, a cîntat, înconjurat de zeci de fani, în timp ce alte mii priveau uluiți din sală. Trecuse de miezul nopții cînd lumina a început să plece spre case.

GALA JURNALISMULUI CULTURAL

Colaboratorii „Suplimentului de cultură” și-au adjudecat trei premii

Juriul primei ediții a Galei Jurnalismului Cultural a premiat-o la secțiunea „Eseu” pe Luiza Vasiliu pentru „Enciclopedia Encarta”, la secțiunea „Critică – dans” pe Mihaela Michailov, iar la secțiunea „Critică literară” pe Doris Mironescu.

Inițiatorul Galei Jurnalismului Cultural este Fundația Culturală „Timpul”, iar finanțarea este asigurată de proiectul „Iași 600” derulat de Primăria Municipiului Iași. Evenimentul, care are drept parteneri Universitatea „Al.I. Cuza” Iași, Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” Iași și Casa Auto Iași, își propune să premieze cei mai valoroși publiciști ce activează în domeniul cultural – presă scrisă (reviste culturale și pagini de cultură ale cotidienele, suplimente culturale).

Juriul ediției I a fost compus din Liviu Antonesei (președinte), Alexandru Călinescu, Oluța Cîntec, Răzvan Țupa și Elena Vlădăreanu și a dorit să răsplătească acei jurnaliști care publică cel puțin lunar în presa culturală și au minimum doi ani de experiență în domeniul presei culturale.

Gala Jurnalismului Cultural a avut loc vineri, 5 decembrie, în Sala „B.P. Hasdeu” a Bibliotecii Centrale Universitare din Iași și a fost precedată joi de un eveniment ce i-a reunit pe scriitorii Filip Florian și Ioan T. Morar, invitații de onoare ai primei ediții.

Juriul a stabilit nominalizările pentru prima ediție și, prin vot, au fost desemnați cîștigătorii.

» **Eseu:** Alex Cistelean, Luiza Vasiliu, Nicoleta Dabija, Alexandru Hincu, Traian Ungureanu. **Cîștigător:** Luiza Vasiliu (publică în „Suplimentul de cultură”).

» **Critică literară:** Marius Chivu, Doris Mironescu, Bogdan Crețu, Andrei Terian. **Cîștigător:** Doris Mironescu

(publică în „Suplimentul de cultură”, „Timpul”).

» **Critică de teatru:** Magdalena Boiangiu, Mihaela Michailov, Iulia Popovici. **Cîștigător:** Iulia Popovici (publică în „Observator cultural”, pe www.liternet.ro).

» **Critică de dans:** Mihaela Michailov, Gina Șerbănescu, Liana Tugearu. **Cîștigător:** Mihaela Michailov (publică în „Suplimentul de cultură”, „Noua literatură” și „Alitudini”).

» **Critică arte vizuale:** Raluca Voinea, Mihai Plămădeală, Cosmin Costinaș. **Cîștigător:** Cosmin Costinaș (publică în „Idea Artă + Societate” – Cluj și „Version” – Paris/Cluj).

» **Critică muzicală:** Paul Breazu, Matei Florian, Tom Wilson. **Cîștigător:** Matei Florian (publică în „Dilema Veche”).

» **Interviu:** Ovidiu Șimonca, Gabriela Lupu, Ana Chirițoiu & Gruia Dragomir. **Cîștigător:** Ovidiu Șimonca (publică interviuri în „Observator cultural”).

» **Fundația Culturală „Timpul” a acordat, de asemenea, în afara jurizării, Marele Premiu celui mai important critic de film din România, Alex. Leo Șerban.**

SUPLIMENTUL LUI JUP

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

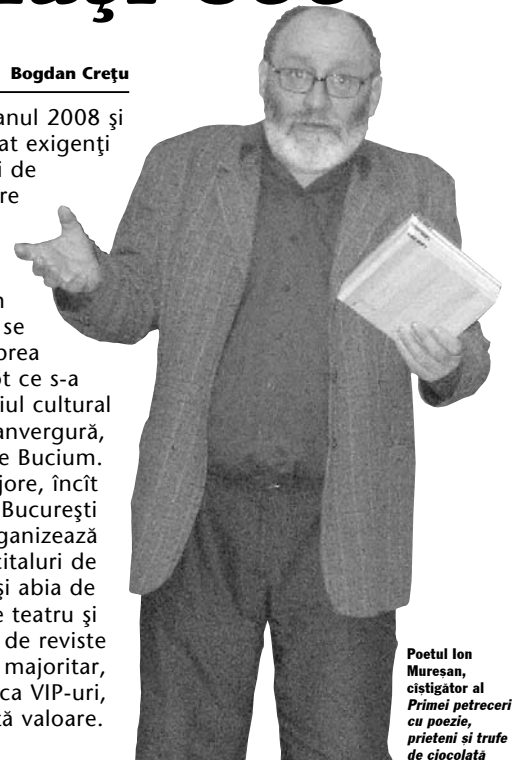
WILLIAM
SHAKESPEARE

PRIMA PETRECERE CU POEZIE, PRIETENI ȘI TRUFE DE CIOCOLATĂ

Cel mai important eveniment literar al anului, fără banii „Iași 600”

Bogdan Crețu

Aproape că s-a scurs cu totul anul 2008 și unii dintre noi, nu neapărat exigenți peste măsură, ci doar fideli ideii de calitate, încă așteptăm acel mare eveniment din cadrul proiectului „Iași 600”, care să repună orașul pe harta culturală și să-l scoată din provincialismul în care se complăce de multă vreme. Cu prea puține excepții, cam tot ce s-a întâmplat anul acesta în domeniul cultural nu a răzbit, ca ecou, ca anvergură, dincolo de Valea Lupului ori de Bucium. Sibiul are atâtea evenimente majore, încât nu știi la care să te oprești, de București nu mai spun, Brașovul organizează permanent colocvii ori recitaluri de poezie, Clujul așijderea, la Iași abia de vreo 2 ani avem un festival de teatru și în rest chermeze organizate de reviste literare, la care se adună, majoritar, scriitori de mîna a treia și, ca VIP-uri, cîțiva (doi-trei) de certă valoare.

Poetul Ion Mureșan, cîștigător al Primei petreceri cu poezie, prieteni și trufe de ciocolată

A CĂZUT RAHATUL DIN MIEZUL COZONACULUI

Așa mai Merce!

Cei din generația mea au crescut, în clasele primare, cu „Legende Olimpului”. „Nu știi alții cum sînt”, dar pe mine m-a fascinat, dintotdeauna, Cerberul care păzea curtea lui Hades. E un pasaj din acea carte, de mult îngropată în memoria de lungă durată, în care Hercule îl ia la unșpe metri pe cîinele-mereu-treaz. Mi-am amintit de Cerber zilele trecute, urmărind documentarul lui Alexandru Solomon: *Cold*

Waves. O peliculă despre istoria postului de radio Europa Liberă, pe care și astăzi o suprapun peste țuitorile unui bătrîn radio Gloria din bucătărie. Secvența finală a filmului îl așază în cadre pe Ilie Merce, securistul de nădejde din anii '80, în postura de rahat în miezul cozonacului. Carevasăfilmeze, tovarășul Merce o face, în cele din urmă secvențe ale „docudramei”, pe ghidul.

Ghid în Palatul Parlamentului, a.k.a. Casa Poporului, că cacofonie mai subtilă nu putea găsi, pentru manifestul din urmă, regizorul peliculei. Zace acolo măduva întregii istorii postdecembriste a României: un giovanni, substantiv comun defectiv de singular (pentru că, zi de zi, întîlnim mii de giovanni-n stratosfera sticlei colorate, dar toți membrii regnului vibrează ca muștele, la singular), scui-pînd – șmecherește și-ntr-un

sictr sublim – indicații prețioase vietăților ce populează mediul înconjurător. Ghidul Merce – perfect oximoron pentru „Enciclopedie” a colegei Luiza, din pagina a șaispea – este, frame cu frame, Cerberul aleșilor. Precum dinozanurii lui Spielberg, scăpați de sub control într-un mediu asept, tovarășul devenit domn se crede o mafaldă a mersului vieții. Merce este Gheonoiaia cu cărare pe mijloc a ultimilor 19 ani: un supraviețuitor peste regimuri, care aruncă-n aer pină și cuvintele apăstate ale regretatei doamne Lovinescu, și pe cele ale lui Emil Hurezeanu, și pe cele ale

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

văduvelor lui Vlad Georgescu și Noel Bernard.

Ăsta este marele cîștig al alegerilor din 30 noiembrie: o entitate ca Ilie Merce nu va mai intra pe ușile Parlamentului României. Ca un simpatizant al „extremismului de centru”, nu mă interesează cine va forma majoritatea sau minoritatea guvernamentală. Mie, unuia, mi-a ajuns rezultatul proaspăt al „parlamentelor”: vietățile

fără umor din pereme și peneghe dispar în istoria anonimă; „patrioții” ce-au plămădit istoria țatei România lasă loc și unor indivizi care pornesc la drum cu prezumția de nevinovăție. De dinșii ține ca următorul regizor român, ce se hotărăște să repovestească o poveste sumbră din trecut, să nu mai găsească pe culoarele caselor poporului asemenea personaje.

Ei bine, în perioada 29 noiembrie – 1 decembrie, la Iași s-a petrecut acel mare eveniment pe care îl așteptam cu toții. Este vorba despre *Prima petrecere cu poezie, prieteni și... trufe de ciocolată*, organizată de Galerile de artă Eleusis & Eis Art, conduse de Emil Stratan, alături de Muzeul Literaturii Române din București și Biblioteca Centrală Universitară din Iași. De fapt, meritul este al lui Emil Stratan, care a alergat, a convins sponsori să se implice, a organizat totul ca la carte și, în cele din urmă, a reușit să realizeze ceea ce lașului îi lipsea acut: un eveniment de anvergură, la care să participe scriitorii foarte cunoscuți, unul și unul. În 1978, în același loc (Aula BCU), s-a derulat un festival care aduna cam toată spuma poeziei de atunci, de la Ștefan Aug. Doinaș, la optzeciștii cu caș la gură pe atunci. Ciudat, în 1978 m-am născut și eu și ațiția ca mine; între timp am crescut, am trecut prin școli, ne-am înșurat, am făcut și plozi, iar la Iași tot nu s-a mai întâmplat așa ceva. Până săptămâina trecută.

Ce să vă spun? Poezie de foarte bună calitate a fost din plin, prieteni la fel, trufe suficiente, iar de petrecere ne-am ocupat cu toții după încheierea părții oficiale. În prima seară, s-au făcut prezentările. Vi le deconspir și eu. E vorba de 8 poeți consacrați, seniori, care au avut, ca pereche, un poet tânăr, pe care, de altfel, l-au și introdus în scenă. De fapt, cred că punctul forte al evenimentului abia încheiat l-a constituit tocmai prezența atât de rară la Iași a unor scriitori foarte buni și, prin urmare, foarte cunoscuți, precum: Ileana Malăncioiu, Emil Brumară, Șerban Foartă, Ion Mureșan, Ioan Es. Pop, Mihail Galățanu, Lucian Vasilescu, Simona Popescu și Eugen Suciu. Tinerii poeți, „cadeții”, au fost: Claudiu Komartin, Dan Coman, Ștefan Manasia, Radu Vancu, Andra Rotaru, Vasile Leac, Teodor Dună, Constantin Acoșmei și Adrian Suciu.

Nici răuvoitorii nu ar putea critica împotriva acestei liste. Intenția a fost de a aduce la Iași tot ce are poezia actuală mai bun. Evident că oricând se pot înlocui unele nume cu altele, dar, în mare, cred că e vorba de un festival de elită, fără mari compromisiuri conjuncturale. Or, în Iașul nostru cel de toate zilele, așa ceva nu e de găsit.

Prima seară

A revenit celor tineri, care s-au produs, fiecare după posibilități, pe scenă. Și-au recitat, altfel spus, poeziile. Sala (arhitecturală în fiecare seară, trebuie să adaug) a reacționat cum nu se poate mai bine. Histrionismul dezinhibat al lui V. Leac, discreția lui Manasia, agorafobia lui Acoșmei, butaforia lui Dan Coman, teatralitatea sensibilă a lui Komartin, seriozitatea ghidușă a lui Vancu, finețea Andreei Rotaru și suplețea recitării lui Teodor Dună nici nu aveau cum să nu atragă. A fost o idee cum nu se poate mai fericită să se dubleze prezența seniorilor de cea a tinerilor urmași, mai ales că, în literatura ultimilor ani, poezia se detașează net de proză, având avantajul unor nume precum cele de mai sus, cărora li se pot adăuga oricând alte 4-5 de același calibru. Pentru variație, dar nu numai, toate aceste recitaluri au fost întrerupte de muzică de foarte bună calitate, în interpretarea lui Mircea Tiberian și a lui Liviu Butoi.

A doua seară

A aparținut consacraților. Printre ei și-a făcut loc și Augustin Frățilă, împreună cu o chitară neagră. De prezentarea ludică și agreabilă a poezilor s-a ocupat Alex Ștefănescu. Ce a urmat a fost probabil momentul cel mai intens al festivalului. În lectura autorului, un text capătă alte nuanțe și răzbate mai bine către sensibilitatea ascultătorului, care nu îi mai poate imprima propria interpretare. Există însă și scriitorii care au trac, cărora nu le place ieșirea în public. Asta nu îi face poeți mai puțin buni. De data aceasta, în mare formă a fost, ca întotdeauna, Ion Mureșan, care stăpânește la perfecție arta de a-și vinde marfa. Nu cred că există un actor mai potrivit decât însuși Muri pentru a-i recita versurile. De fapt, cu vocea sa baritonă, el le retrăiește în fața tuturor. Emil Brumară a fost în formă, simpatic, mimind amnezia exact când își recita poemul *Amnezie*. Ioan Es. Pop nu a renunțat nici pe scenă la retracilitatea și discreția sa, Mihail Galățanu a rămas un impetuos, Lucian Vasilescu idem, plus o notă de nostalgie, Eugen Suciu a fost... Eugen Suciu, Șerban Foartă nu și-a dezmințit verva cunoscută, iar Ileana Malăncioiu a încheiat totul într-o notă gravă, profundă, specifică poeziei sale. A

mai urmat, ca bonus, o reprezentație a Simonei Popescu, de fapt un amestec de poezie și confesiuni nu neapărat mătasoase. Una peste alta, seara a doua, ca și celelalte, a fost cel mai frumos cadou pe care organizatorul, Emil Stratan, l-a oferit ieșenilor de Sfântul Nicolae.

Ultima seară

În fine, în ultima seară a festivalului, i-a revenit juriului (alcătuit din Alexandru Călinescu, Ioan Groșan, Alex Ștefănescu, Daniel Cristea-Enache, Dan Silviu Boerescu, Cosmin Cioltoș, Antonio Patraș și Bogdan Crețu) extrem de dificila misiune de a alege câștigătorii ediției. În

genere, vouturile au coincis, astfel încât laureații acestei prime ediții au fost Ion Mureșan, la categoria seniori, și Constantin Acoșmei, la categoria cadeți. Alegeri absolut îndreptățite, chiar dacă (o spun în cunoștință de cauză) a existat regretul că, atunci când unul câștigă, ceilalți pierd cumva. Iar dintre ceilalți, oricare ar fi meritat un premiu... Care, de altfel, a și venit, din partea lui Emil Stratan, constând în cite un tablou și cartea festivalului, o foarte elegantă culegere din textele autorilor, ilustrată cu lucrări originale ale lui Vlad Ciobanu.

Una peste alta, această *Primă petrecere cu poezie, prieteni și... trufe de ciocolată* a fost, fără doar și poate, eveni-

mentul anului într-un Iași care a investit peste 100 de miliarde de lei vechi în proiectele culturale. Nu e ciudat că, într-un moment în care sute de milioane au fost halite de inițiative provinciale, de departe cea mai prestigioasă manifestare a fost rodul unei inițiative particulare? Emil Stratan a reușit să facă, aproape de unul singur și cu eforturi financiare nu puțin, ceea ce nu au reușit, de ani buni, funcționarii orașului, sprijiniți generos de primărie. Să-i dea Dumnezeu sănătate, ca să poată organiza alte și alte ediții. Nu pentru cei câțiva prieteni pe care îi are printre scriitorii, ci în primul rând pentru Iași.

Talentata domnișoară Delavrancea

Pe 27 martie 1910, Iașul avuse parte de un eveniment muzical deosebit. „O adevărată și mare artistă”, „nu o artistă oarecare, ci un temperament muzical deosebit, o virtuoză admirabilă, o simțire artistică aleasă”, se revelează publicului din capitala moldavă. Melomanii au fost cu totul impresionați de acea „înțelegere superioară a muzicii”, combinată cu „o tehnică superioară” pe care artista „o posedă admirabil”, împreună cu „o sobrietate de sentimentalism care lasă totuși să se

întrevadă sufletul ei cald”, animat de „o forță uimitoare”. „Uitându-te la ea cum cântă, nu-ți venea a crede că în trupul ei plătind și fin, cizelat ca o bijuterie de artă, poate încăpea atîta suflet, atîta viață, atîta înțelegere adîncă a geniului compozitor, atîta avînt spre frumusețea eternă a artei”. Publicul prezent în sală avuse parte de niște studii simfonice de Schumann pe care pianista „le-a redat admirabil”, cu același „talent, precizie și eleganță” cu care a transmis apoi și

„toată profunda muzicalitate a sonatei de Chopain, cu dificultățile sale cele mai însemnate”. Au urmat „Nocturna de Chopain, nuanțată așa de frumos, Fantezia cromatică de Bach cântată cu o eleganță rară, specifică școlii franceze, originalele improptu-uri de G. Faure frazate încîntător, Legenda lui Liszt și Poloneza de Chopain”. „Toate au încîntat publicul care a chemat în aplauze entuziaste pe marea noastră artistă.” Nu au fost însă, se pare, foarte mulți privilegiați la concertul de la Iași,

„fără îndoială un eveniment artistic rar”. Iar asta pentru că marea artistă era tinerică, încă nu foarte celebră, pentru a stimula snobismul lumii bune, altfel spus „publicul cel mare” care „nu s-a grăbit să vie cum s-a grăbit să admire penele multicolore și cucurigu lui Chantecler și al celorlalte galinacee din piesa lui Rostand” – după cum apostrofa cu delicioasă ironie cronicarul Sandu Nicoară, în numărul de pe 28 martie 1910 al „Evenimentului de Iași”. Însă „puținul dar adevăratul public iubitor de

DAMELE GAZETIERE

Emilia CHISCOPI

artă adevărată a venit să asculte pe d-ra Delavrancea și a fost cu prisosință răsplătit de artistă”. Talentata domnișoară Delavrancea avea atunci 23 de ani. Dar pentru mulți ea era încă un copil fragil și plătind. Așa o vedea și marele Caragiale, care cu un an în urmă o caracteriza drept „un copil minune care domesticește un monstru sălbatic: arta”. Calitate pe care a avut șansa și longevitatea să o dovedească

din plin, căci avea să fie prima personalitate din istoria culturii române martora la propriul centenar. Pe 15 decembrie anul acesta, se împlinesc 121 de ani de cînd s-a născut. M-am gîndit că se cuvine să ne amintim de ea. Iar jocul întîmplării a făcut să întîlnesc acest articol tocmai acum și să rememorăm astfel împreună acea serată muzicală superbă de la care snobii ne-au făcut onoarea de a lipsi...

Un cineast cu bunici români le-a dat colegilor Annei Frank întîlnire într-un documentar

Cea mai emoționantă și incredibilă întîlnire pe care am avut-o la ultima ediție a Festivalului DaKINO a fost cea cu Theo Coster și Eyal Boers. Cine sînt ei? Primul a fost coleg de clasă cu Anne Frank și este producătorul executiv al documentarului *Classmates of Anne Frank*. Mult mai tînăr, Eyal Boers este regizorul filmului.

Theo Coster se numea în copilărie Maurice Coster și a avut norocul că, împreună cu părinții și sora lui, să supraviețuiască Holocaustului ascunzîndu-se în familia ale olandezilor creștini. Prenumele Theo a fost împrumutat de Maurice Coster în timpul celor trei ani petrecuți în familia de olandezi din provincie (unde și mama lui s-a adăpostit o perioadă), iar după terminarea războiului și-a însușit acest prenume, care i-a plăcut mai mult decît Maurice.

Theo Coster locuiește la Tel-Aviv și este, împreună cu soția sa, Ora, un foarte cunoscut inventator de jocuri pentru copii. De altfel, mi-a spus că jocuri inventate de ei se găsesc și în magazinele din București. Este un domn înalt, care are mult umor și un spirit foarte viu. Nu cred că a auzit cînd i-am spus că am citit *Jurnalul Annei Frank* la 13 ani și că la sfîrșit, plîngînd în hohote, am rupt fotografia Annei din cartea luată de la bibliotecă și am pus-o în propriul meu jurnal. Întîlnirea cu Theo Coster mi se pare și acum incredibilă. Eyal Boers mi-a spus că DaKINO a fost primul festival la care filmul a participat, înainte chiar de premiera israeliană, și că Theo Coster a insistat să vadă România, unde nu mai fusese nicodată.

În două rînduri, Anne Frank scrie în jurnalul ei și despre Maurice, care era pe atunci unul dintre numeroșii ei curtezani, deși se pare că ea îl plăcea cel mai mult pe Peter (în ianuarie 2008, presa anunța că s-a descoperit o fotografie a lui Peter cel cu zîmbet fermecător prin intermediul unui prieten al acestuia. Peter a murit la Auschwitz, la puțîna vreme după Anne).

Reacția oamenilor care află că îl au în față pe unul dintre colegii Annei Frank e aceeași – fie în Olanda, fie la București. Nu le vine să creadă. Poate pentru că se confruntă cu o parte a mitului Annei Frank. Documentarul *Classmates of Anne Frank* nu e un film despre Anne Frank, deși ea e prezentă din umbră aproape tot timpul – pentru că se vorbește despre ea, pentru că prietenii scot la iveală caiete de amintiri din anii '40, pentru că vizitează împreună Gimnaziul Evreiesc sau lagărul de unde unii dintre ei, și Anne, au plecat spre alte lagăre. Sau că vizitează Muzeul Annei Frank, unde una dintre colege ne spune că, și dacă ar fi știut că tatăl ei a supraviețuit, Anne tot n-ar fi putut înfrînge tifosul. În ochii oamenilor de azi, colegii Annei Frank sînt asimilați mitului. În secvența în care ei vizitează lagărul le spun adolescenților care sînt pe-acolo că au fost colegi cu Anne Frank. Nimeni nu are nici o reacție. Mitul e atît de puternic, încît nu poți realiza că au existat colegi și prieteni de-ai Annei care au supraviețuit Holocaustului. Și că ei sînt azi în fața ta, și că sînt cu mult mai în vîrstă ca Anne – care a rămas pe vecie o fetiță.

Într-o scurtă secvență de arhivă o vedem chiar pe Anne Frank făcînd cu mina din geamul casei. Imaginile datează din iulie 1942. Mitul e viu. Eyal Boers mi-a spus că imaginile i-au fost puse la dispoziție de Casa Annei Frank și că au fost surprinse accidental de un operator care filma o nuntă. Cuplul de însurăție se pregătea să iasă din casa în care locuia și Anne, iar ea se ițise la geam ca să-i vadă. Imaginile se găsesc și pe youtube.

Classmates of Anne Frank e un film în care colegii Annei vorbesc uneori despre ea așa cum ar vorbi despre un prieten care locuiește în altă țară, un film din care aflîi povestea fericită a unui copil evreu salvat de o familie de ne-evrei, dar și reversul medaliei – că acesta a fost un caz izolat și că 80 la sută dintre evreii olandezi au fost exterminați, Olanda fiind, după Polonia, țara cu cei mai mulți evrei uciși în război.

Pagini realizate de Iulia Blaga

Imagine de la filmările documentarului *Classmates of Anne Frank*

Theo Coster: „Am fost unul dintre curtezanii Annei”

Theo Coster: Am să vă amintesc mai întîi cum a început, de fapt, totul: așa cum se spune și în film, în 1942, nemții au hotărît ca evreii copii să nu meargă la aceleași școli cu copiii ne-evreilor. Așa că am trecut toți la Gimnaziul Evreiesc, deși locuiam în cartiere diferite. Povestea a fost foarte interesantă pentru că eram acolo copii din întreg Amsterdamul. La un moment dat, recent, un istoric a scris o carte despre acest Gimnaziu Evreiesc, iar cînd a fost lansată cartea, am fost invitat și eu, și așa m-am reîntîlnit cu al doilea personaj din film, fata care acum locuiește în Sao Paulo, Nanette König-Blitz. Am reluat legătura, am făcut schimb de adrese de mail, Nanette m-a vizitat în Israel (unde locuiesc acum).

De cînd nu mai vorbiserăți?

De vreo 60 de ani. Firește, de-abia am recunoscut-o pentru că se schimbaseră foarte mult, iar mie îmi crescuse barba. (Ride.) Ne-am înțeles foarte bine – ea însăși este o femeie foarte drăguță, și ea a fost cea care mi-a dat numele și adresele celorlalți colegi din clasă care au supraviețuit. Cu acest film, al cărui producător executiv am fost, am simțit nevoia să aduc o contribuție la partea pozitivă a celui de-al doilea război mondial. Pentru că, într-un fel, filmul nostru

este unul optimist. Iată-ne azi, cu copii, nepoți, strănepoți – Hitler n-a reușit cu totul. De aici a plecat filmul.

Dar n-a fost într-un fel dureros să faceți filmul?

Nu mi s-a părut, chiar dacă Nanette, la un moment dat, spune: „Am fost singura persoană din familie care a supraviețuit. Amîndoi părinții mei și amîndoi frații au fost uciși”. Din acest punct de vedere, eu am fost extrem de norocos pentru că ai mei – tata, mama și singura mea soră – au supraviețuit cu toții.

Mi-ați spus ieri că numele Annei Frank era, de fapt, Annelise.

Da, eu o știam ca Annelise. De aceea am fost puțîn surprins cînd jurnalul ei, atunci cînd a fost publicat, purta numele de Anne pe copertă. Se pare că ea preferase ca numele ei să fie Anne. Poate pentru că una dintre celelalte colege ale noastre – care a supraviețuit și care acum locuiește în Ierusalim – era Annelise (acum i se spune Hanna).

Și ce amintiri aveți cu Anne Frank?

La acea vîrstă și în acele vremuri nu exista cuvîntul „sexy”, dar dacă ar fi să folosesc limbajul de azi, aş spune că era

o fată foarte sexy. Era atrăgătoare, destul de deșteaptă și vorbea mereu în timpul orelor. Nu cred că era în mod deosebit bună la învățatură. În jurnalul ei a scris la un moment dat că Maurice (adică eu) vrea să vorbească cu tatăl ei, să-l întrebe dacă o lasă să iasă cu el. Am fost unul dintre curtezanii ei. Dar era destul de liberală în privința sentimentelor sale.

Vă mai amintiți cum se desfășurau orele la școală? Ce făceați în afara școlii?

Vedeți, am 80 de ani. Am uitat foarte multe.

Cînd ați aflat că Anne Frank a murit la Bergen-Belsen?

Doar cînd a fost publicat jurnalul ei, parca prin 1948 sau 1949. Dar 80 la sută din evreii olandezi au pierit în Holocaust, deci un procent foarte mare din oamenii pe care îi știam înainte de război nu mai existau după.

Iar dvs. ați supraviețuit datorită unei familii de olandezi ne-evrei, care v-a adăpostit timp de trei ani.

Da, am avut mare noroc pentru că ei nu aveau copii, și dintr-o dată s-au trezit cu un copil de-a gata, bine educat și politicos

Eyal Boers: „Anne Frank a fost folosită ca simbol național”

la cei 13 ani ai săi, iar ei s-au considerat la fel de norocoși ca mine. M-au iubit, oricât de ciudat ar suna, pînă dincolo de moarte. O să vă explic: atunci cînd „tatăl meu adoptiv” a murit, a apărut un anunț în presă și la sfîrșitul său, cele mai apropiate persoane menționate erau soția sa și Theo Coster. Ca și cum aș fi fost copilul lor.

Ați locuit timp de trei ani într-un sat. La un moment dat, mama dvs. s-a refugiat în aceeași casă, pe post de mătușă a dvs., în vreme ce gazda juca rolul mamei.

Și după ce am plecat de la ei am rămas în legătură. Dar s-a mai întîmplat ceva care nu se află în film: după război, cînd germanii au acordat reparații financiare, n-am vrut să mă ating de bani, chiar dacă eram departe de a fi bogat. I-am transferat pe toți familiei care m-a ascuns în timpul războiului. Le-am spus: „Îi puteți investi în coniac sau îi puteți investi în niște bilete de avion ca să veniți în Israel să ne vedem”.

Dar cum ați ajuns la ei în timpul războiului? Îi cunoșteau părinții dvs.?

Cred că prin intermediul unei organizații clandestine care încerca să plaseze evrei în familii de ne-evrei.

Ce vă amintiți din acea perioadă? Stăteți ascuns tot timpul?

Nu, nu prea mult. Aveam voie să ies pe-afară, atît de mult încît vicarul satului a decis că pot să-mi continui școala la un liceu din orașul învecinat. Așa că în fiecare zi pedalam opt kilometri dus și opt kilometri întors, și numai directorul liceului știa că eram evreu, nimeni altcineva. Eram chiar coleg de clasă cu fiul comandantului nazist din satul unde locuim.

Vă plăcea de el? Erați prieteni?

Nu. Dar mai era un aspect. Nu eram evreu practicant, însă n-aveam nici cea mai mică idee despre creștinism, chiar dacă „tatăl meu adoptiv” mă ducea în fiecare duminică la biserică. La școală erau și ore de creștinism. Trebuia să joc două roluri: să învăț foarte repede și să mă prefac că sînt la fel de plitcist ca ceilalți copii din clasă. Asta am făcut și am primit chiar nota 8 (10 fiind nota maximă)!

Puteți să vă imaginați ce s-ar fi întîmplat cu Anne Frank dacă ar fi rămas în viață?

Filmul o spune, într-un fel. Citeva fete din clasa noastră erau mai apropiate de ea, erau printre prietenele ei cele mai bune. Una dintre ele trăiește acum la Ierusalim. Ea mi-a spus că Annei i-ar fi plăcut (așa cum scria și în jurnal) să devină scriitoare, dar că nu era hotărîtă dacă să se mute în Israel sau nu. Dar filmul nu este, de fapt, despre Anne Frank. Anne este lipiciul – dacă pot spune așa – care ne unește. Au apărut deja mult prea multe cărți, piese de teatru și filme despre Anne Frank, și chiar s-au tipărit timbre cu figura ei. Anne Frank nu mai avea nevoie de reclamă.

Îl cunoșteți pe Theo Coster de multă vreme, nu-i așa?

Familiele noastre se cunosc din 1870. Bunica lui și străbunica mea erau prietene la școală. Familiile noastre nu sînt înrudite, dar au trăit mereu una în apropierea celeilalte și s-au ajutat chiar și în timpul crizei financiare de la începutul secolului XX.

Familia dvs. a fost și ea persecutată?

A fost aproape anihilată în timpul Holocaustului. 80 la sută din membrii ei au fost uciși, iar tatăl meu și cu mine sîntem singurii membri de sex bărbătesc rămași să ducă numele familiei mai departe. Mai avem rude – în Olanda mai avem zece rude –, dar numai tatăl meu și cu mine sîntem bărbați. Nu te gîndești zilnic la asta, dar am vrut să fac acest film și din această perspectivă. Pentru că, în timp ce Theo are o viziune pozitivă asupra acestor lucruri (ai lui au supraviețuit), eu am un punct de vedere foarte diferit, iar amestecul acestor două viziuni știam că va da un film interesant. Uneori filmul spune lucruri bune despre Olanda, altele lucruri rele. Probabil că aveți și voi, în România, percepții asemănătoare.

V-ați născut în Olanda?

Nu, m-am născut în Israel, dar am trăit șapte ani în Olanda cînd eram copil. Și vorbesc olandeza, ceea ce era absolut necesar pentru a putea realiza acest film. În momentele dificile, cînd personajele se întorc în timp, ele reîncep să vorbească în olandeză, deși inițial doream ca filmul să fie vorbit în engleză. Este cazul lui Nanette, care locuiește de mulți ani în Brazilia și care vorbește în engleză mai tot timpul filmului, însă cînd amintirile devin dureroase, nu poate vorbi în altă limbă decît olandeza. Mulți nu știu că, după Polonia, evreii din Olanda au avut proporțional cel mai mare număr de morți în timpul războiului. Nu spun că olandezii s-au folosit de povestea Annei Frank pentru a acoperi acest adevăr, dar ea a fost transformată într-un mit care scoate în evidență olandezul bun și lucrurile bune pe care le-au făcut olandezii. Cumva, se uită cum a sfârșit Anne Frank. Muzeul Anne Frank accentuează faptul că olandezii i-au ascuns familia, sau că era Anne de inteligentă și de talentată ca scriitoare, dar pune prea puțin accent pe faptul că familia Frank a fost trădată de un olandez, că a fost pe urmă închisă într-un lagăr olandez din Olanda de unde a fost pe urmă trimisă în Germania. Lucrurile pe care le spun eu în film se spun și se scriu de 10 ani încoace în toată lumea. Anne Frank a fost folosită ca simbol național, dar cumva lucrurile nu au mers cum trebuia. Am vrut să mă îndepărtez puțin de mit și să arăt că mai erau și alte persoane lângă Anne Frank, și că poveștile nu sînt mereu atît de optimiste. Și prietenii ei o spun singuri, nu doar colegii, pentru că în film apar două dintre cele mai bune prietene ale Annei Frank care ne împărtășesc despre ea lucruri pe care nici părinții ei nu le-au știut – ce simțea, cum arăta cînd ajunsese deja în lagăr. Nu mai zîmbea, nu mai vorbea atît de mult, nu mai stătea așezată la masă (n.red. – ca în cele mai cunoscute fotografii), devenise un schelet.

În film personajele vizitează Muzeul Anne Frank, dar acesta nu e de fapt locul unde a locuit ea.

Asta e o altă neînțelegere. Oamenii cred că acolo s-a născut ea, dar de fapt ea a copilărit într-un cartier învecinat, împreună cu colegii de școală. „Casa Anne Frank” e de fapt o fabrică unde lucra tatăl ei, și din această cauză aici s-a ascuns familia Frank. Nu era casa lor.

Ce probleme v-a mai pus realizarea acestui film?

Multe. În primul rînd, e un film independent, lucru care are și avantaje. N-am avut pe cap o companie de producție care să-mi spună ce să fac, dar i-am avut pe Theo și pe Ora, care au inițiat și finanțat filmul. Ei nu vin din lumea filmului iar, uneori, cererile și modificările pe care le doreau erau dificil pentru mine de făcut. Dar acum zic că e bine pentru că ei m-au făcut să nu văd lucrurile doar din perspectivă cinematografică, ci și să le fac să nu fie foarte dure pentru privitori. Ei au dorit ca filmul să fie mai accesibil pentru copii.

Acesta e primul dvs. documentar de lungmetraj?

Da, am făcut pînă acum scurtmetraje de ficțiune și un documentar de scurtmetraj, dar de-abia acum am simțit că e timpul să fac acest film. Subiectul mă aștepta de multă vreme, nu doar din pricina propriei mele istorii și a faptului că eu și Theo sîntem prieteni sau că sîntem olandezi, ci și pentru că lucrarea de doctorat la care lucrez e pe această temă.

Care?

Felul în care Holocaustul a fost surprins în filmele olandeze.

Aveți un alt proiect cinematografic în lucru?

Lucrez la un documentar despre raidul Anteb – Operațiunea Thunderbolt, care a avut loc în 1976. S-au făcut pînă acum două filme hollywoodiene despre această operațiune în cadrul căreia forțele israeliene au salvat peste 100 de ostateci ai cursei Air France deturmate spre Uganda. E considerată una dintre cele mai mari operațiuni militare din istoria Israelului, dar eu vreau să urmăresc destinul unei familii care și-a pierdut fiul, luat ostatic, și pentru care operațiunea a fost o tragedie. Din nou, iau ceva care a fost transformat într-un mit și încerc să expun acest mit, să arăt că e ceva mai complex. Timp de 40 de ani, Israelul a ascuns această poveste și nu a vrut să spună familiei cum a fost ucis acest om. Versiunea oficială este că a murit din cauza astmului, dar s-a descoperit pe urmă că a fost ucis de forțele israeliene în cursul eliberării.

Theo Coster și Eyal Boers

EYAL BOERS DESPRE RĂDĂCINILE SALE

„Bunicii mei din partea mamei s-au născut în România – bunica la Vaslui, iar bunicul la Gura Humorului (deși tot timpul a insistat că s-a născut în Imperiul Austro-Ungar și că nu e român). Au plecat în Palestina după cel de-al doilea război mondial, pe un vas care a fost arestat de englezi, motiv pentru care au petrecut doi ani într-un lagăr de tranzit din Cipru. Bunicul a învățat ebraica în acest lagăr, împreună cu alți emigranți. Am fost crescut mai mult de această bunică româncă decît de bunica olandeză, așa că am mîncat mămăligă, papanași și plăcîntă de porumb, și mereu am auzit «Vai de capul meu», «Vai de mine», «Duce-te dracului». Bunica nu doar gătea și vorbea românește, dar și dansa. A rămas româncă pe de-a-ntregul. Mereu am visat să vin în România. Bunicii au dorit mereu să se întorcă și au tot amînat, iar acum sînt amîndoi morți. Cel puțin am venit eu. Ar trebui s-o aduc într-o zi și pe mama, Lia. Și ea se simte româncă.”

A existat un proces?

Nu, se presupune că atunci cînd trupele de comando intră în acțiune, vei pierde cîțiva ostateci. Dar de ce să ascunzi acest lucru? Răspunsul vine din același motiv pentru care olandezii au ascuns faptul că niște olandezi creștini au turnat familia Annei Frank. Nu vrei să complici povestea, ci să lași mitul curat și limpede.

Autoritățile vă ajută să realizați acest proiect? A-veți acces la arhive?

E un pic mai ușor acum. Încerc să fac acest film împreună cu un post israelian de televiziune care deține majoritatea imaginilor de arhivă. Tot ce s-a întîmplat în 1976 a fost filmat de televiziune. Sînt în prezent în negocieri. Dacă acest lucru nu va fi posibil, voi lucra probabil cu o firmă de producție din afara țării. Și francezii sînt interesați, pentru că printre ostatecii s-a aflat și un cetățean francez, iar pilotul francez de la Air France a ținut să rămînă alături de ostateci pînă la sfîrșit. Și a fost eliberat pînă la urmă odată cu pasagerii.

TEODOR BACONSKY, AMBASADORUL ROMÂNIEI ÎN FRANȚA, ANDORRA ȘI MONACO:

„Deși trăim un moment istoric excelent, sîntem dezbinăți, agresivi și demotivați“

De pe fereastra reședinței sale din rue de l'Exposition din Paris, Teodor Baconsky vede Turnul (înclinat?) al lui Gustave Eiffel. De la o asemenea înălțime, am fost curioasă să știu ce perspectivă aruncă asupra lumii de astăzi, cum o vede...

...un erudit teolog și antropolog care trezește admirație, fără să complexeze; cel mai înalt reprezentant al României (încă proaspăt) europene în Franța, în acest moment cea mai puternică țară din UE; o gazdă pariziană fermecătoare și, cu probabilitate, un șef incomod; un causeur nonșalant și un intelectual pentru care contează consistența cuvîntului scris; un diplomat de carieră care n-are nevoie de zorzoane inutile prețioase lîngă numele moștenit de la poetul A.E. Baconsky, tatăl său: Teodor Baconsky este astăzi Ambasadorul României în Franța, Andorra și principatul Monaco, dar putem șterge cu radiera „extraordinar și plenipotențiar“; un comunicator căruia, pentru a-și șlefui limbajul, nu-i ajunge pila din plastic polisat a (înălților) funcționari, tocmai pentru că mai are una, din cristal tăios, cea de scriitor.

Interviu realizat de
Cristina Hermeziu

Ce fel de imagine a României în Franța ați descoperit venind la Paris în calitate de ambasador? Ce v-a „atins” în mod neplăcut și ce v-a surprins în mod plăcut?

Numeroși francezi cunosc România, direct sau indirect, însă majoritatea o ignoră. Cînd mi-am început misiunea, în septembrie 2007, opinia publică era inertă dominată de clișeele negative din anii '90. Nu am reacționat emoțional. Am conceput programul Ambasadei ca pe un instrument care le poate propune prietenilor francezi o imagine actualizată cu privire la evoluțiile reale din țară. Dorita schimbare de percepție cere timp, dar rezultatele încep să se vadă. Tocmai a ieșit de sub tipar albumul *L'Hotel de Béhague. Résidence de la Roumanie en France*, publicat la inițiativa noastră, cu sponsorizări franceze, sub egida prestigioasei publicații „Connaissance des Arts”. E și asta, printre multe altele, o nouă „carte de vizită”.

Care credeți că este specificul comunității/diasporei românești de la Paris/din Franța? Care este rolul dvs. și al echipei dvs. ținînd cont de acest specific?

Diaspora din Hexagon are vîrste, chipuri și așteptări diferite. Există aici fostul exil anticomunist, specialiștii sosiți după '90, care au făcut strălucite cariere profesionale, circa 6.000 de studenți, un anumit număr de muncitori (mult mai modest decît în Italia sau Spania) și cîteva tabere de romi, la periferia marilor orașe. E o comunitate în general selectă, care păstrează legătura cu țara și urmărește atent viața politică internă. Am un dialog constant și proiecte comune cu fiecare dintre aceste categorii de compatrioți. Peste 400 de doctoranzi români au fost, în mai 2008, oaspeții mei. Avem studenți români stagieri în cadrul Ambasadei. Am organizat prima întîlnire a redactorilor-șefi de publicații românești din UE 15. E pe rol o strategie pentru re(înființarea) de lectorate românești la universitățile franceze. Zeci de acțiuni culturale au adus în Palatul Béhague „crema” Parisului românesc. Am încheiat cu Mitropolia Ortodoxă Română din Franța un Protocol de colaborare pentru asistența acordată cetățenilor noștri.

Am promovat, în ultimul an, toate succesele culturale românești din Hexagon, de la Cristian Mungiu pînă la Lucian Boia, de la Gabriel Bădea-Păun pînă la Angela Gheorghiu și

Raluca Sterian-Nathan. Vom edita, împreună cu „La Documentation Française”, un Ghid al cetățeanului român în Franța. Bobocii promoției academice 2008 și-au ținut balul la noi. Monitorizăm, prin consulat, toate cazurile de români încarcerăți. Am discutat, la nivelul guvernului francez, soluții pentru integrarea romilor. Evident, nimeni nu-i perfect, totul e perfectibil, dar cred că merită să dezvolt în următorii ani linia din 2007-2008.

Una dintre primele înnoiri ale Ambasadei României la Paris după ce ați fost numit în funcție a fost crearea Newsletter-ului. Cum vă explicați faptul că, deși sînt mulți intelectuali și oameni de cultură în comunitatea românilor din Franța, nu există nici un ziar românesc și nici o librărie românească la Paris?

Suspiciunea generată cîndva prin infiltrații securitiste și deficitul solidarității sînt, din păcate, realități corelate și persistente. Am creat Newsletter-ul bilunar tocmai pentru a le spune compatrioților aflați în Franța că au în Ambasada lor de aici un partener firesc, care va ține cont de ce doresc și de ce propun. Cred că lipsa unui ziar românesc se explică prin forța culturii și limbii franceze, pe care românii le asimilează rapid. Pe de altă parte, oamenii citesc presa favorită pe net. Iar dacă vor carte românească, o cer prietenilor sau o cumpără personal, din țară. Probabil că o librărie românească la Paris nu ar fi rentabilă.

Cum comentați intenția reducerii cu 40% a bugetului ICR, prin urmare și al celui din Paris, care, alături de Ambasada, a reușit într-un an să așeze România pe o scenă culturală în sîrșit vizibilă în peisajul extrem de concurențial din Paris?

Normal că regret această dramatică reducere de buget. ICR e deja un brand internațional. Cheltuiеște pe acțiuni culturale mai mult decît pe propria întreținere. Există programe multianuale care vor fi compromise dacă finanțarea scade atît de brusc. Beneficiarul unui export cultural eficient e uriaș, chiar dacă nu se poate măsura imediat sau la kilogram. M-am bucurat sincer să constat că președintele Traian Băsescu, prezent la reuniunea de bilanț a ICR, a sprijinit fără echivoc echipa d-lui Horia-Roman Patapievici, recunoscîndu-i deopotrivă eforturile și rezultatele, absolut remarcabile.

Cum se vîd, prin lentila lucidă pe care o aduce depărtarea, complexe/

moravurile/mentalitățile românilor din țară?

Avem numeroase valori și povești de succes, dar nu le mediatizăm, din superstiția stupidă că numai știrile negative fac rating. De regulă, nu ne situăm sub media europeană la calificare, inventivitate, cultură generală. Puși laolaltă, devenim însă „mioritici”, conspirativi, negativiști, anarhiști sau doar ipocriți. Prin anii '90, incapacitatea de a conlucra pentru binele comun se mai putea justifica. Acum ea devine insuportabilă, inclusiv la nivel economic și politic. E straniu că deși trăim un moment istoric excelent (sîntem în UE și NATO, economia crește și avem șanse individuale mai mari), ne otrăvim viața comunitară, sîntem dezbinăți, agresivi și demotivați. Aștept enorm de la noua generație, singura care poate ghîdi și lucra pozitiv, singura care poate schimba atmosfera toxică din viața publică, pentru a reinventa plăcerea conviețuirii.

Din perspectiva diplomatului, dar și a antropologului, cum se conturează a-portul țării noastre între cele 27 de state, la aproape doi ani de la integrarea României în UE?

Cred că adevărata revoluție din România a început la 1 ianuarie 2007. Am părăsit strapontina candidatului turmentat de tranziția postcomunistă și am devenit membri ai celui mai prosper ansamblu politico-economic din lume. Ni se oferă o șansă unică. Trebuie să nu o ratăm și nu o vom rata. Esențial e să ne alegem lideri adecvați exigențelor europene: oamenii care pot accelera procesul de convergență cu UE și care au date pentru a se face acceptați de către partenerii comunitari. UE e un club de state care pot funcționa laolaltă pentru că posedă valori împărtășite, un discurs politic evoluat, o rețea de instituții democratice solide și o adevărată vocație pedagogică a exemplarității, la nivel mondial. E imperativ să promovăm, ca națiune, o altă agendă publică: energia, mediul, educația, noile tehnologii, imigrația, apărarea europeană, politica de vecinătate, dezvoltarea durabilă. Altfel, ne vom sufoca în mahalaua pe care deocamdată o tolerăm, deși ne infecțiază deopotrivă ecranele, relațiile sociale și sufletul.

Cum este să fii Ambasadorul unei țări care a intrat de curînd în UE, într-o țară ca Franța, extrem de puternică pe plan european? E, în vreun fel, un motor?

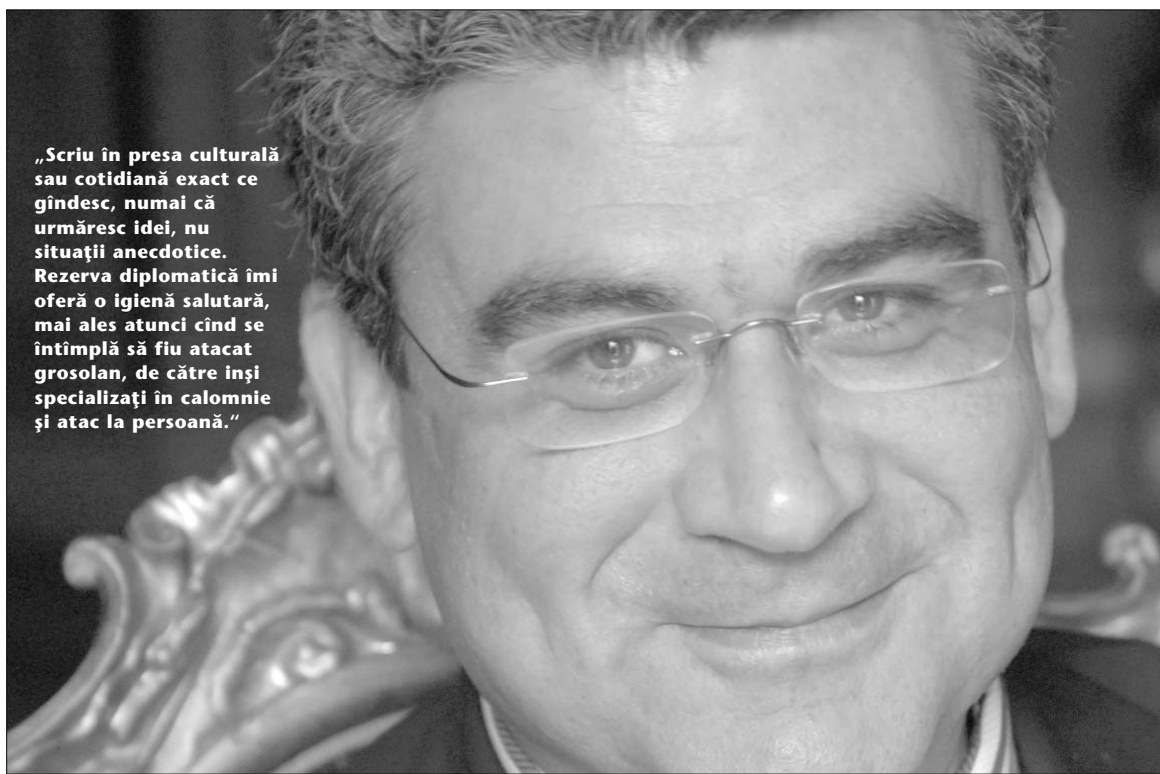
Sînt în munca zilnică schimbarea noastră de statut. Dacă vorbim, sîntem ascultați. Curiozitatea față de „noul venit” e

bineînțeles foarte vie. Se cade să profităm de ea, pentru că în acești 3-4 ani post-integrare vom forma imaginea României în UE pentru următorii 20 de ani. De partea ei, Ambasada diseminează continuu mesaje către sute de receptori, de la școli care organizează săptămâni de studii dedicate noilor membri UE, până la ONG-uri cu care montăm acțiuni publice. Sintem invitați la toate acțiunile Președinției Franceze. Am organizat un dejun comunitar cu dl. ministru Brice Hoteleux și ambasadorii statelor-membre acreditați la Paris. Avem în baza de date coordonatele unor personalități franceze de prim-plan, la care nu aveam acces pînă acum.

În ce constă astăzi forța societății franceze? Dar slăbiciunile ei?

Nimeni nu poate contesta faptul că Franța a produs una dintre expresiile majore ale civilizației europene. A creat statul care, fie ca monarhie, imperiu sau republică, a dominat multiseclar politica și cultura Occidentului. Să nu uităm că procesul postbelic de construcție europeană se sprijină pe reconcilierea franco-germană. Lumea continuă să vadă Franța ca pe o sursă de viață intelectuală rafinată, de lux și artă gastronomică sau ca pe o țară a vinurilor, dar există și Franța înaltei tehnologii, care produce TGV, Airbus, centrale nucleare, rachete spațiale, tehnică militară de vîrf. Pe scurt, Europa secolului al XXI-lea are nevoie de Franța și reciproc. Slăbiciuni? Există, desigur, dar sînt mai degrabă psihologice: observ un anumit pesimism, bazat pe contemplarea paseistă a „Marii Națiuni”. Se remarcă de asemenea o ușoară tendință de a demoniza globalizarea, în loc de a o fructifica, mai ales că marile companii franceze sînt deja prezente pe tot mapamondul. E clar că președintele Nicolas Sarkozy și-a focalizat programul politic pe corectarea grănică a respectivelor forme de imobilism. De la alegerea sa, Franța a revenit în Europa de Est, s-a recuplat cu SUA, își pregătește întoarcerea în structurile de comandă ale NATO, a gestionat energie Președinția Consiliului European și joacă global, fără complexe. Pe plan intern au fost lansate, simultan, foarte ambițioase șantiere de reformă instituțională care vor ajuta Franța să-și amelioreze competitivitatea și puterea de proiecție.

Cum comentați conceptul de „laicitate deschisă” pe care îl propune Republica franceză ca modus vivendi și ca model, deși se spune că posturile-cheie ale societății aparțin în continuare personalităților, familiilor catolice...

„Scriu în presa culturală sau cotidiană exact ce gîndesc, numai că urmăresc ideile, nu situații anecdotice. Rezerva diplomatică îmi oferă o igienă salutară, mai ales atunci cînd se întîmplă să fii atacat grosolan, de către inși specializați în calomnie și atac la persoană.”

Într-o scrisoare adresată lui Rimbaud, Paul Verlaine susținea că Franța s-a pierdut pe sine de cînd s-a rupt de Biserica catolică, a cărei „fiică mai mare” fusese dintotdeauna. Pesemne că ereditatea Revoluției franceze, cu bune și rele, nu poate fi ștearsă. Dar Franța secolului al XXI-lea e multiculturală, cu numeroase comunități imigrate. Cred că are nevoie de o „laicitate deschisă” pentru a-și garanta echitatea civică, profilul de actor mediteranean și propria tradiție, profund legată de creștinism.

Cum credeți că se va schimba lumea după ce America s-a schimbat într-o singură noapte?

America nu s-a schimbat într-o noapte, ci în ultimii 20 de ani, sub impactul revoluției IT și al globalizării. La 4 noiembrie, noi n-am făcut decât să constatăm că ima-

gina noastră despre SUA era depășită. De altfel, și alții se schimbă, în pofida stereotipurilor curente. Puterile emergente (China, India, Brazilia) „emerg” de vreo 10 ani. „Noua” Rusie nu e chiar atât de nouă: dădea semne de retur geopolitic de cel puțin 5 ani. Lumea arabă e mult mai dinamică, mai conectată și mai diversă decât susținem. Africa se mișcă mai repede decât comentariile noastre despre ea... Cred că o cultură civică globală se țese prin toate aceste schimbări conjugate, suprapuse, potentate reciproc. E de sperat că „efectul Obama” va reabilita multilateralismul. Probabil că G8 va deveni G20, după reuniunea în acest format de la Washington. Consiliul de Securitate ONU ar putea și el fi extins cu noi membri permanenți. Se poate de asemenea anticipa o reformă a dreptului internațional, completată prin reducerea distanței

dintre speculația pe titluri virtuale și economia reală. Masa critică a schimbărilor globale e atinsă, dar e nevoie de un nou aranjament politic mondial, care va fi negociat foarte dur.

Acest (presupus) val de schimbare va atinge în vreun fel România? În ce sens?

În toate sensurile menționate adineaori. Ca parte a UE și NATO, România se va afla în centrul acestor mutații necesare și, așa spune, inevitabile.

Alegerea lui Barack Obama a scurtcircuitat Franța, cuprinsă de o lervoare mediatică și un entuziasm uimitoare într-o societate recunoscută pentru antiamericanismul ei. Se conturează oare la orizont un... „vis francez”?

Așa-zisul „antiamericanism” francez e o

prejudecată dintre cele mai dăunătoare. Franța a sprijinit SUA în Războiul de Independență. Americanii au debarcat în Normandia, pentru a elibera Franța de naștiți. Cu excepția războiului din Irak, Franța a fost mereu un aliat lucid și fidel al SUA. Cultura americană – jazz, rock, arte, media – e foarte apreciată de francezi. Președintele Republicii Franceze și noul președinte american aparțin aceleiași generații de lideri ai noului val, pragmatici, ambițioși, orientați spre rezultate: vor colabora, desigur, pe toate dosarele fierbinți. „Visul francez” e visul civilizației care se răspîndește prin dialog cultural și progres social. Visul francez, filtrat prin realitatea Francofoniei, și visul american, revigorat prin alegerea dlui Barack Obama, nu sînt deloc incompatibile.

„GENERAȚIA MEA A ÎNCERCAT CÎT A PUTUT SĂ MODERNIZEZE ȚARA”

Care era „visul francez” al lui Teodor Baconsky atunci cînd a venit pentru prima oară în Franța, la studii?

„Insula cetății”, jurnalul parizian pe care l-am publicat mai demult, la Curtea Veche, povestește ce și cum trăiam pe atunci, abia scăpat de comunism. În acei ani, Parisul a fost laboratorului unde mi-am consolidat definitiv adeziunea personală la paradigma occidentală. Oricum, nu visam să revăd orașul studiilor mele doctorale în actuala calitate. E o regăsiră stimulată, care mă onorează, pentru că îmi permite să particip direct la formidabila cronică a relațiilor dintre Franța și România.

Ce părere aveți despre tinerii care, asfixiați poate și de atmosfera toxică din România de care vorbești, vin să studieze în Franța și... nu se mai întorc acasă?

În actuala etapă, acești tineri vin din Europa și rămîn tot în Europa. Mi-aș dori însă ca ei să simtă nevoia de a se întoarce acasă. Generația mea a încercat cît a putut să modernizeze țara și mai avem mult de lucru. Ne-ar prinde bine forțele proaspete ale celor care-și încep acum drumul spre politică, spre afaceri, spre cercetare sau, de ce nu, spre diplomație.

Cum arată Parisul lui Teodor Baconsky? Recomandați-ne o adresă, un scriitor, un artist...

O adresă? Noul Muzeu al Artelor Primordiale, de pe Quai Branly. Un scriitor? Sînt prea mulți pentru ca o alegere să nu pară arbitrară. Mi-e mai simplu să-l numesc pe pictorul meu preferat de la Paris: e vorba de maestrul Horia Damian, care va avea, în 2009, o retrospectivă esențială, găzduită la Muzeul Național de Artă Contemporană din București.

Pentru scriitorul Teodor Baconsky, corsetul diplomatului, cu impunerea unor constrîngerii de libertate de expresie, nu e o pierdere?

Paradoxal, „corsetul” de care vorbiți îmi protejează libertatea și dorința de a rămîne o voce publică echilibrată. Mă apără de excese și de polemici zadarnice. Scriu în presa culturală sau cotidiană exact ce gîndesc, numai că urmăresc ideile, nu situații anecdotice. Rezerva diplomatică îmi oferă o igienă salutară, mai ales atunci cînd se întîmplă să fii atacat grosolan, de către inși specializați în calomnie și atac la persoană. Am crezut dintotdeauna că faptele și munca noastră perseverentă definesc cel mai corect parcursul fiecăruia, cu toate împlinirile și eșecurile aferente. Nu am motive să renunț tocmai acum la acest principiu de bun-simț.

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Fudulii provinciale

N-aș zice că în 2008 am stat mult pe-acasă. S-au brodit călătorii peste călătorii, mai toate cu scop științific, dar cu destul răgaz pentru gustat și natura, și cultura. Plus un concediu în iureș prin cinci țări. Ca să nu se teamă de bătrînețe, i-aș transmite generației june că, de fapt, niciodată nu-i prea tîrziu pentru lucrurile dorite cînd ești tînăr și că bucuria, fie și mai stîmpărată, e acolo, vie. Martor mi-e (și de astă dată) Robert Șerban pentru cele trei zile bruxelleze petrecute în inima UE, la o mare conferință a Comitetului Regiunilor. Puzderie de miniștri, euro-parlamentari, președinți de fundații, ziariști, reuniți, între altele, de proiectul *Fabricile Europei*, pus la cale de o cunoscută fundație franceză. Ca să înțelegeți ce căutam noi acolo, mai întîi trebuie să aflați ce căutau azi-vară în România, dar mai mult la Timișoara, două tinere cercetătoare de la „Notre Europe”: antropoloaga Aziliz Gouez și doctoranda în științe politice Cristina Stănculescu. Aziliz și Cristina au stat de vorbă cu zeci de persoane (scriitori, profesori, istorici, antreprenori, diriguitori ai administrației locale sau pur și simplu oameni de pe stradă). Am aflat că face poze ciudate prin oraș, venit prin același program, și un fotograf irlandez, năstrucniș ca un spiriduș. Nu mi-a fost prea clar de ce a bintuit Aziliz cu alți fotografi și prin Dublin, Malmö, Lodz, Belgard și Torino. Abia la Bruxelles mi s-a dezvăluit ce voia *Fabricile Europei*. Șase orașe europene și tot atîtea studii de caz, unele în oglinda altora, cu istoriile și oamenii lor atît de diferiți. Interviu, fotografii, statistici, cercetări. O expoziție, un album și o reuniune internațională. Primul zvîcnet de bucurie mi-a fost smuls de un afiș uriaș care trona peste tot. Din el te întîmpina echipa de tineri administratori ai CJ Timiș, cam țepeni și serioși, dintre

care se ițea ghidus Rip Hopkins, fotograf irlandez. Din felul în care imaginile cu Timișoara și Banatul erau risipite peste tot, am dedus că reprezentau ceva important. Din ce, cît și cum era scris despre ele în volumul-album, dar mai ales din ce, cît și cum s-a vorbit despre ele în cele două zile, am înțeles că lucrurile de unde veneam noi erau un fel de moț, de cireasă pe tort a proiectului. Abia după ce am auzit ce-au spus primarul din Lodz, un fost ministru sîrb și unul italian, abia după ce s-a făcut bilanțul celor văzute și studiate în cele șase orașe, mi-am dat seama că ceea ce tot trimbăm noi de ani de zile despre diversitatea multiculturală și interculturală a Banatului și Timișoarei, despre acel ceva unic prin armonia lui nu-i un simplu blabla. Oricît de mult i-ar obosi pe unii ideea asta, oricît i-ar face să creadă că e semn de provincialism mărunt, de fudulie deșartă.

Asistența a rămas cu gura căscată cînd a aflat cum funcționează euro-regiunea DKMT (Dunăre-Criș-Mureș-Tisa, pentru neștiutori). Cum, adică, poate să arate o bursă pentru locuri de muncă sau niște țîrguri organizate împreună de români, unguri și sîrbi, cum mulți români și sîrbi își fac cumpărăturile sau se tragează la Szegeed, cum arată niște festivaluri de jazz, de folclor sau niște expoziții transfrontaliere. Ba chiar cum se scrie un *Vocabular pentru societăți plurale* trilingve, din trei vecinătăți academice (Timișoara, Novi Sad, Szegeed). Cum, cînd e o inundație în zonă, sar toate echipajele de peste graniță în ajutor. Sau cum are loc sărbătoarea porcului la Jimbolia, pentru că tot sîntem în sezon. Atunci echipe din România, Serbia, Ungaria taie, pîrjolesc, opăresc, tranșează și prepară porcotanile contra-cronometru, iar în final se-ncinge un ospăț colectiv, ca-n povești.

De la „ideea națională“

Pentru a vorbi despre frumoasa reușită reprezentată de apariția romanului lui Filip Florian, *Zilele regelui*, trebuie să depășești tentația de a te lăsa sedus de el, prins într-una din nenumăratele capcane întinse de autor cititorului, începînd de la dedicație: „Lui Luca, băiatul meu, care știe ce e bucuria”. Cu tot aerul de împietate, îndrăznesc să afirm că dedicația către Luca nu e

altceva decît un jalon textual, un semnal adresat cititorului, marcînd granița dintre realitate și romanesc. Simpla menționare a băiatului „care știe ce e bucuria” atrage cititorul înspre o lectură „de plăcere”, înspre afundarea sentimentală în text, cu promisiunea unei răsplăți pe măsură. Dar cartea lui Florian nu este un simplu răsfaț calofil, o duioasă evocare de scene pitorești și atît.

Doris Mironescu

Cu cel de-al doilea roman al său, Filip Florian se clasicizează. *Zilele regelui* prezintă un certificat de maturitate nu doar pentru autor, dar și pentru romanul românesc contemporan, apt să orchestreze în mod complex și armonios tema „națională” alături de obsesii personale precum tema intimității, atît de pregnant reliefată la acest autor încă din *Degete mici*. Istoria prințului devenit domnitor Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig de Hohenzollern-Sigmaringen, pregătindu-se să-și transforme țara în regat și pe sine însuși în rege, cu un comportament demn în fața sultanului și erotic pe cîmpul de luptă, este istoria nașterii unei națiuni moderne (remarcabil curajul lui Florian de a se lua la trînză

tă cu o temă „patriotică”, ocolită nu doar de jurnii autoficționari, ci și de încercații intertextualiști de genul Răzvan Rădulescu), cu duioasele biblii inevitabile, cenzurate cu un subtil umor de către narator. Ideea națională e urmărită de autor cu inteligență în detectarea și eliminarea notelor false, cu o naturalețe a tonului autoironic și postmodern care încă lipsește din discursul public din România. Dar Florian nu caută să bifeze căsuțele dintr-un program național de acoperire a tuturor epocilor istorice din trecutul țării. Pentru el, tema națională are importanță pentru alte motive decît analiza sufletului etnic. De fapt, aceasta face parte dintr-un proiect personal mai amplu, din care numai jumătate este crearea unei variante cit mai credibile de realitate prin vizitarea, minuțioasă documentar, a epocii primei modernizări a țării.

Mai toate personajele par mereu simpli martori ai propriei vieți

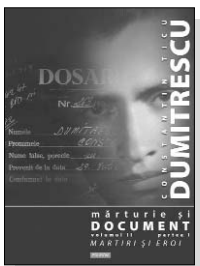
Nu cred că surprind multă lume atunci cînd afirm că România alacerei Stroussberg și a Războiului de Independență, așa cum o prezintă Florian, este operă de imaginație. Nu mă refer aici la micile inexactități, precum aceea că viitorul domnitor Karl de Hohenzollern era căpitan de vreo doi ani în 1866, și nu „aștepta de aproape un deceniu avansarea”. Există alte semne, mai subtile, care ne obligă să luăm act de deformarea creatoare a realității istorice și să-i căutăm înțelesul atribuit de către romancier. De exemplu, călătoria plină de peripeți a dentistului berlinez Joseph Strauss pe urmele domnitorului Carol, obligat să-și însușească,

asemenea stăpînului său, o identitate de camuflaj pentru a traversa Austria ostilă. Dentistul nu este, evident, nici domnitor și nici militar în teritoriul inamic pentru a se îngrijii într-adevăr de siguranța personală. Devine limpede că între Carol și Joseph Strauss funcționează un paralelism de destine, deocamdată în registru bufon, mai tîrziu, în timpul războiului, într-unul solemn și, finalmente, în tonalitate armonică și liniștită, cu împăcarea înțeleaptă a omului matur, care și-a trăit viața. Și într-adevăr, istoria venirii prințului Karl de Hohenzollern pe tronul meschin al Principatelor Române și a eforturilor civilizatoare ale acestuia în semi-barbaria orientală este dublată de către aceea, uneori lirică și alteori bufonă, în fond însă doar umană, a dentistului său, Joseph Strauss. Dentistul poate reprezenta un alter-ego al regelui, repetînd acțiunea acestuia de civilizare a haosului românesc la nivelul străzii, prin acțiunea sanitară a meseriei sale și prin legarea sa afectivă de patria adoptivă. Semnificativ în acest sens ar fi nu doar participarea lui ca auxiliar medical la campania din 1877 alături de domnitor, ci mai ales gestul prin care își inaugurează căsnicia cu Elena Ducovici, aruncînd-o în apa puțin adîncă și încă limpede a Dimboviței bucureștene – pentru ca „relele să se spele și inima să i se limpezească”, dar și ca un simbolic botez întru noua lume românească din care amîndoi vor face parte de acum înainte ca o familie.

Ca o probă de virtuozitate însă, lucrurile nu se opresc aici. Poveștea deja dublă este triplată prin intervenția motanului Siegfried, care-și însoțește stăpînul într-un coș de la Berlin la Zurich, pe apele lacului Konstanz, apoi pe tren pînă la Pesta și cu vaporul pe Dunăre

SEMNAL

Constantin Ticu Dumitrescu, *Mărturie și DOCUMENT. Volumul II* (trei părți), Editura Polirom, vol. II, partea I – 468 de pagini.; vol. II, partea a II-a – 496 de pagini; vol. II, partea a III-a – 528 de pagini, 69.00 lei

Autorul a realizat o selecție a celor mai semnificative documente care s-au păstrat în arhivele fostei Securități, preluate în prezent de CNSAS, cele cu o valoare istorică incontestabilă și care prezintă întreaga gamă a ororilor prin care au trecut cei ce au luptat împotriva regimului comunist. Cititorii vor avea ocazia să afle dintr-o sursă autorizată destinelor unora dintre cele două milioane de români care au avut de suferit de pe urma represuniilor comuniste.

Este vorba despre: Aurel Căzănișteanu, Remus Radina, Gheorghe Petrescu, Gheorghe Crețu, Iuliu Ion Caravan, Vasile Apostol, Gheorghe Ionescu, Mihail Andreica, Vasile Valușescu, Licinius Faina, Ovidiu Ioan Borcea, Matei Boila, Elena și Livia Boila, Cornel Velțeanu, Vasile Georgescu-Bărlad, Șerban Georgescu-Bărlad, Romeo Giovanni Snaidero, Emil Boșca Malin, Constantin R. Dumitrescu, Alexandru Bratu, Nistor Man și Ion Puiu.

Marin Mălaicu-Hondrari, *Cartea tuturor intențiilor*, ediția a II-a, colecția „Proză”, Editura Cartea Românească, 120 de pagini, 19.95 lei

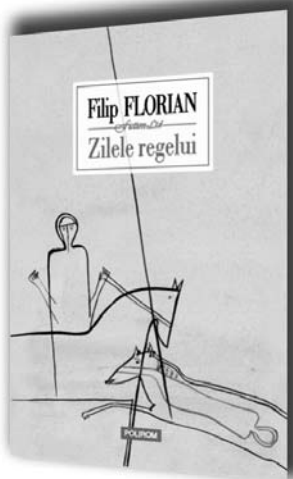
„Este o mare bucurie ca, într-o zi – după ce de ani întregi s-au prăbușit peste tine tone de cărți inutile, necinstite, snoabe, mincinoase, nerușinate sau numai plictisitoare – să dai și de o carte, în fine, adevărată. Am avut acest rar noroc cînd am descoperit *Cartea tuturor intențiilor* a lui Marin Mălaicu-Hondrari, publicată inițial la o editură inimoasă, dar mică și fără posibilități de difuzare. Am citit-o cu sentimentul, tot mai accentuat, că am dat de o floare de mină descăpută-n obscuritate, și care trebuie neapărat scoasă la lumină. Publicată și difuzată cum trebuie, cartea lui Marin Mălaicu are, cred eu, șansa să devină o carte-cult, defmitorie pentru o generație, asemenea Lupului de stăpă a lui Hesse sau a faimosului Pe drum de Kerouac. Scriitura este impecabilă, albă, denotativă, fără ostentație sau ornament. Prin transparența acestui geam simplu se zăresc însă peisaje psihice stranii, în care visceralul expresionist și grația suprarrealistă coexistă. O carte curată, puternică intelectual, a unui om care-a trăit fapte nebunești și a avut forță să le noteze la rece. E cartea care ne îmbogățește azi și pe noi, cei ce iubim cu adevărat literatura.” (Mireea Cărtărescu)

la idealul domestic

ptină la Giurgiu, pentru a se stabili alături de stăpîn în Lipsani, realizîndu-și aici puternicele instincte conjugale. În acest roman orchestrat cu atîta îndemnare, motanul-scriitor este „poetul”, veritabilul sentimental, trubadurul pe care pisicile din Berlin, pentru care s-a bătut adesea cu motanii străzii, îl plîng atunci cînd pleacă. Prin comparație, Joseph Strauss nu este decît un ins anost, lipsit de interioritate, căruia îi ia mult timp ca să-și descopere capacitatea de a iubi. Siegfried este un îndrăgostit flamboaiant, autor de veritabile „poeme” scrise cu ghearele pe spătarul de pluș al scaunelor din cabinetul dentistului. Noul „motan Murr” psalmodiază la nesfîrșit, descriindu-și sentimentele de iubire față de soața sa, pisica Rița, pe care el o numește Manastamirflorinda – dragostea transfigurează, nu-i așa? – și față de nenumăratele progenerituri care urmează. Lirismul său poate părea ochiului grabit un excesiv răsfaț al autorului, prea îndrăgostit de propriul scris, de o calofilie mergînd spre kitsch, o odă de gust îndoielnic dedicată pisicilor – și ce te faci dacă nu ești ceea ce se cheamă o *cat person*? Însă Siegfried este mai mult decît o chintesență de sentimentalism. Adesea, intervențiile sale au loc în registrul clar parodic, toate incidentele de acest tip din roman fiind cruciale: de exemplu, relatarea duioasă a „dezvirginării” pisicii Manastamirflorinda sau moartea „eroică” a motanului în momentul încoronării ca rege a lui Carol I. E clar că Siegfried este adus aici pentru valoarea sa de contrast față de cei doi bărbați pe care cartea îi urmărește – și mai e clar că lecția lui Hoffmann a fost înțeleasă în profunzime de către Florian: nu pufoșenia adorabilului motan e în chestie, ci permanența întreprinderii a destinului regelui solemn și dentistului rigid cu miorlăile sentimentale ale unui animal. Pentru că, pînă la urmă, motanul Siegfried este singurul deținător al unei interiorități în această carte în care mai toate personajele par mereu absente, simpli martori ai propriei vieți.

Calitatea esențială a romanului este inteligența construcției

Prezența motanului arată cît de atent este lucrată cartea, deplasînd semnificațiile dinspre „ideea națională” spre idealul domestic. În comparație cu istoria modernizării României prin eforturile unui domnitor neamț, povestea lui Siegfried este o continuă invocare a fantasticului. Situația hoffmanniană a motanului care scrie „scrisori”, care suferă din dragoste și are sentimente conjugale și paterne, care relatează duios „dezvirginarea” soaței și pierde năprasnic în sacrificiul suprem – reprezintă semnalul unei derivate consistente către fantastic a întregii cărți. Prin breșa făcută de Siegfried, totul este absorbit din istorie în fantezie: Joseph Strauss are viziuni metatextuale la bilci, casele din București sînt incendiate din turnul Colții cu ajutorul unei lentile, Carol I dovedește un neobișnuit curaj în fața sultanului după ce îngerează un misterios ceai de ciuperca, au loc aventuri ale prîntului cu o prostituată oarbă și apare un descendent nelegitim al acestuia, neconsemnat în cărțile de istorie, și cite altele. În și mai mare măsură trece Joseph Strauss printr-o educație sentimentală, dată fiind proximitatea sa față de maestrul în materie Siegfried. De la tinjirea vagă după afecțiune și satisfacțiile indolente din bordelul berlinez „Unșpe țte”, Joseph trece la iubirea față de Elena Ducovici, cu care se și căsătorește, urmîndu-l încă o dată pe conjugatul motan pe drumul odrăslirii de urmași. Iar domnitorul devine și el un burghez între ceilalți, fotografîndu-se înconjurat de mulțime la Moși, ca în cunoscuta schiță caragialiană (dar și ca în Slavici: la bilci își fac apariția „sămădai și slugi!”), sensul acestei prefaceri constînd în acimizarea neamțului sub soarele leneș, balcanic, în descoperirea unei interiorități a rigidului căpitan de dragoni prusac.

Închei această cronică fără să fi spus mai nimic despre fraza lui Filip Florian, lungă, kilometrică, învaluitoare ca un boa constrictor, cuprinzînd într-o singură desfășurare sintactică destine întregi sau chiar epoci întregi. Fraza nu este însă un simplu ornament, după cum calitatea esențială a romanului lui Florian nu este „frumusețea”, ci inteligența construcției. Cuprinzînd o lume într-o frază, păstrînd tonul egal și molcom, Filip Florian creează o imagine concretă a intimității dorite în secret de toate personajele sale. Povestile sale confluează la răsplîntii pur lirice și vag ironice. Rămîne să vedem dacă triumful intimității se va permanentiza în proza viitoare a lui Filip Florian și ce alte întrupări va mai putea ea să capete după aceea a miorlăitorului poet din această carte.

Filip Florian, *Zilele regelui*, colecția „Fiction Ltd.”, Editura Polirom, 2008

VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

Părul roșcat al strigoiului

Se întîmplă uneori că îmi aduc aminte de acest vis pe care l-am avut în urmă cu douăzeci și doi de ani. Tocmai terminasem Literele și eram tînără dascăliță într-un orașel de provincie, la un liceu catastrofal, unde nimeni nu voia să citească și să învețe. Făceam o navetă mizerabilă și nu eram deloc pregătită să supraviețuiesc ultimei faze a comunismului românesc. Aveam de la mama (care era profesoară de franceză și colindase întruclivă țara ei de suflet, lucrînd posteruri uriașe cu te miri ce cupărîni pitorești din vechea Galie) un afiș uriaș cu Mont Saint-Michel: se distingea sub lupă desăvîrșită muntele înconjurat de ape, cu mănăstirea etajată și pădurișul protector. Îmi plăcea enorm afișul acela care ocupa peretele de la bucătărie, pentru că puteam fantaza cît poteam, imaginînd călătoria interzisă (îngă acest afiș se găsea un altul, la fel de mare, cu un lan întins de lavandă, în Provence).

Într-una din dimineațele mele de dascăliță chinuță, am visat acest vis, dar l-am visat cumva încrustat în carne, pentru că trei zile și nopți am trăit sub clar-obscurul lui, fără să știu de mine: nu știu nici măcar acum, după douăzeci și doi de ani, cum mi-am ținut orele sau cum am făcut naveta dintr-un oraș într-altul. Se făcea că mă aflam într-un soi de raliu care implica doar două automobile, pe traseul circular-spiral de pe Mont Saint-Michel, și că eram urmărită de un strigoi. Eram întruclivă înfricată și goneam cu mașina de curse, dar la fel gonea și urmăritorul meu, fără să fie lîmpede ce doarește. Nu mai aveam mult pînă în virful muntelui cînd, într-un fel sau altul, ar fi trebuit să ne oprim sau să ne ciocnim. Pe la jumătatea muntelui însă, mașina de curse a strigoiului m-a depășit, și atunci am simțit o durere tulburătoare în torace și o ruptură în

inimă, căci urmăritorul meu, al cărui chip nu l-am zărit niciodată, avea un păr roșcat (ca mătasea uscată a porumbului) lung de vreo 3 metri. Părul acesta filfia în afara mașinii sale, înveind din cînd în cînd și mașina mea, atingîndu-mă, învîluindu-mă și chiar bolborosind. Era un păr magic. Era moale și strălucă, dar în același timp avea tărie de bici. Ieșea din el o lumină ca aceea a răsăritului de soare și a apusului la un loc. Am fost pe loc hipnotizată de acest păr al strigoiului, care avea o energie inefabilă, alunecoasă și care mă luase captivă. Firește că nu am putut scoate nici un cuvînt, că nu am vorbit deloc în vis, întrucît ceea ce conta era doar atingerea aceluiași păr care mă înlanțuise, îmi acoperise fața, acoperise mașina de curse, ba chiar ajunsese să tapeteze și strada pe care goneam la nesfîrșit, ca să ajungem pe virful muntelui. De fapt, nu am mai ajuns acolo niciodată, pentru că visul meu s-a încheiat în extaz. Eram atît de înmînată de părul strigoiului încît mi-am pierdut memoria. Eram ca o pupă. Poate că părul acela smulsese viața din mine, poate că eram moartă, poate că mă purtase prin alte lumi. Nu știu. Senzația aceea de extaz, cu părul roșcat al strigoiului tapetînd drumul pe muntele Saint-Michel, acoperindu-mi fața și învesmîntînd mașina mea de curse a durat trei zile încheiate în care, repet, habar nu am cum am trăit și ce am făcut. Nu am văzut niciodată chipul strigoiului și, de fapt, cred că acea făptură nici nu avea chip. Era totă din par.

De visul acesta îmi aduc aminte uneori, fiindcă încă el este cumva în mine. Aș fi curioasă să aflu ce am făcut și ce am vorbit în cele trei zile și nopți cît am fost captivă părului roșcat, lung de trei metri. Pentru că de trăit am trăit cumva și la suprafață, chiar dacă nu am o memorie în acest sens.

Milenarism (I)

Generația 2000 sau milenaristă, cum îmi place să-i spun, este prima generație poetică a cărei încheiere am urmărit-o îndeaproape.

Nu chiar din miezul fierbinte al nașterii ei (la care participă, cum se știe, niște moașe editoriale), dar de la acea semi-distanță adecvată comentatorului nepartizan. Generațiile sau promoțiile anterioare – '80, '70, '60... pînă la „generația războiului” a lui Ion Caraion și Geo Dumitrescu – le-am primit deja cristalizate, produse culturale finite intrate în istoria literară și asimilate prin lecturi cu fața întoarsă spre trecut. Firește

că acest trecut e viu și pulsativ, fiecare poet important însemnînd o prezență înensă, uneori copleșitoare, în viața cititorului. Dar el nu mai poate rezerva prea multe surprize cercetătorului literar avizat. Oricît de inedită, originală ar fi o interpretare, forța gravitațională a marilor poeme scrise înaintea noastră presează înspre evidența critică, dificil (și inutil) de răsturnat.

„Milenaristii” și, în parte, „nouzeciștii” dau, în schimb, un sens proiectiv cronicilor pe care le scriu; ridică semne de întrebare și de exclamare, angajează pariuri valorice, măresc cota

de risc a investițiilor critice, ca într-un joc de bursă. O bursă literară. Am înțeles acum cîțiva ani și am descoperit de curînd febra căutării și emoția încercate de acei critici de întîmpinare care au fost și conducători de ceneclu (de la E. Lovinescu la Nicolae Manolescu, Mircea Martin și Marin Mincu); cum e să asisti la transformarea unei materii brute în operă atent cizelată, și la convertirea difuzului liricoid în pregnanță poetică.

Ultima generație de poeți echivalează așadar cu un proces deschis, o evoluție neîncheiată și o involuție oricînd posibilă. Ea nu reprezintă un subiect clasat de istorie literară (cum este, de pildă, faimoasa generație

'80, din care au mai rămas cîteva pene), ci, dimpotrivă, unul discutat și discutabil, controversat și controversabil, o filă dintr-un capitol ce se scrie sub ochii noștri și se intitulează *Literatura română contemporană*.

Mă simt solidar cu această generație, dar nu în mod necondiționat și din considerente de vîrstă biologică. Generaționismele prost înțelese îmi displac profund. Le recunosc rolul pozitiv în prima instanță, în ieșirea la lumină a unei noi promoții, dar nu pot să nu observ că ele implică – dacă nu sînt rapid abandonate – reciprocități avantajoase și varii compromisuri, în sfera valorii, de dragul „cauzei”. Or, nici o cauză nu merită aranjamentul și coteria,

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

minciuna grosieră sau pioasă. Pe de altă parte, capacitatea receptivă a criticului, disponibilitatea lui pentru înregistrarea și calificarea celor mai diverse formule estetice îl împing, *nolens-volens*, către o situație în afara oricărei generații. Tocmai pentru a putea rămîne în interiorul întregii noastre literaturi.

Este motivul pentru care am refuzat orice afiliere, dezamăgindu-l probabil pe Marius Ianuș, liderul ceneclului și revistei „Fracturi” (care, pentru a fi

mai convingător, mi-a invocat inclusiv... asocierea crocodililor, urmărită de el pe *Animal Planet*), dar rămîind astfel în postura profesională convenabilă unui critic al actualității. Aceasta îmi dă posibilitatea de a urmări cu atenție maximă, dar și cu detașare morală, afluxul acestei generații, convulsiiile auto-descoperirii și legitimării ei, intrarea mai ușoară sau mai problematică a tinerilor lupi cu ochi lirici în cetatea bine întărită a *establishment*-ului nostru literar.

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu & Emil BRUMARU

Fragment cu păturica pe genunchi

Veronica D. Niculescu: Ce drăgălașă ni se pare lebăda îndrăgostită de răușca de plastic, cum zîmbim induioșii privind-o cum îi dă ocol pe un lac, undeva în Germania. Ce minunată e privirea umedă a tigroaicei care alăptează puilul de urs îmbrăcat cu vestă din blană de tîgru, ce căldă simțim limba mamei lingînd spina-reaa înfiorată de plăcere, încotoșmănată în haine străine... Ce muzică frumoasă e lipăitul tălpilor de gîscă urmînd cu sfințenie traseul pe care-și plimbă coada ridicată pisica iubită! Doar cînd vine vorba de oameni „prea” diferiți – ca înălțime, ca vîrstă, ca nuanță a pielii, ca ani de studiu – ne îngheață zîmbetul, dau buzna cuvintele, devenim dintr-o dată meschini.

Emil Brumaru: La Dolhasca în primii ani, umblam cu o sareță prin satele comune, cea mai mare din județul Suceava... Învățasem să strunesc singur iapa blindă, cu ochi lan-guroși, parcă îndemnîndu-mă la păcate nelumești, cu crupa îmbietoare, săltată în trapuri dumnezeiești, coada nervoasă, aruncată dulce în părți, să-i apere misterul de muștele albastre, insistente... și coama țesălată cochet de vizitul spitalului... Era un deliciu al vieții mele de doctor plecat la vaccini... Culmea e că nu-mi amin-tesc cum o alintam... numele ei... știu că o înjuram lung, înflorat, cu duioșie... iar ea ținea urechile a pricepere și acceptare...

V.D.N.: Trebuie să vă amintiți nu-mele...

E.B.: Cred că Lișca... Eu o îndemnam, hățuind-o abia simțit (era extrem de sensibilă la semnale!), hai Lișca! hai Frișca!!! Avea o înspumare indecentă și parfumată... Am hălăduit cu ea prin Valea Poienii... unde era o pădure nesfîrșită... iarna...

V.D.N.: Cum tremură botul catifelat al calului, cînd îți apropii palma

să îl mîngii! Aveam, undeva, un călăt negru care nechea de după gard cînd mă vedea culegînd iarbă. Dădea nerăbdător din copite cînd mă apro-piam, și-mi pupa mîinile întruna, du-pă ce termina mînunchiul. Cu șareta am mers o singură dată, e ca un vis. Era la Arad, pe cînd aveam 5-6 ani, și ne-am dus la spital la străbunica. În mîntea mea, șareta era un fel de taxi!

E.B.: Iama foloseam o sanie cu do-uă locuri, cu tălpi lucioase... Îmi pu-neam un covor gros pe genunchi, să nu îngheț, și hălăduiam pînă adînc în pădure... Copacii aveau dantele de ză-padă înghețată... mă gindeam la La-biș... Era un aer pur de rai sub zero grade... Clopoțelul de la gîtul Lișcăi se auzea argintiu, fragmentat de frig în clinchete ascuțite, subțiri, voioase...

V.D.N.: Vreau, vreau și eu în lumea asta, în raiul sub zero grade, în sanie și cu păturica pe genunchi! Sigur nu scrieți un roman? E adevărat?

E.B.: Nu scriu un roman, e adevă-rat... Mă pierdeam în pădurea aceea imensă, lăsam pe Lișca la pas, ajun-geam la o poiană largă... stam un timp, mă uitam, mă uitam, era ca o feerie, ca un basm... Apoi mă întor-ceam înfrigurat... mă pătrundea gerul... De fapt, în jurul Dolhascăi, erau pă-duri nesfîrșite... Și la o margine Sire-tul... Iar chiar pe lîngă casa unde stam, mai în spate, unde zăcea și o piuă ve-che, strîcată, curgea Șomuzelul... acolo prindeam porcușori, niște pești mici ca degetul, cu o undiță rudimentară, confecționată de mine... Îi prăjeam, Scămoșilă și Muțeașca erau înnebunîți după porcușorii aștia prăjiți în făină de porumb... Miorlăiau, săreau în două labe să mi-i scoată din pungă, le se zurleau cozile de poftă, parcă da un amok în ele... Scămoșilă făcea salturi disperate pînă la tîgaia unde îi prepara-m, în uleiul încins, pe aragazul cu butelie... Din fericire nu ajungea...

(va urma)

Unplugged prin România cu Byron, Andrieș și Savartum

Pe 14 decembrie, de la ora 20.00, la Teatrul „Lucefărul”, ieșenii pot urmări debutul unui turneu de excepție: Byron. Invitat special va fi Alexandru Andrieș, pe scenă fiind prezent și cvartetul Savartum. Totul unplugged!

Grupaj realizat de Dragoș Băscă

După voiajul prin Agathodaimon, Kumm și Urma, Dan Byron a devenit Byron pur și simplu. Cu siguranță nu este ușor să lași în urmă albume precum *Angels and Clowns*, *Nomad Rhymes* și *Anger as a Gift*, dar *Forbidden Drama*, primul disc de studio al trupei, este convingător. Pe lîngă onestitatea muzicală, se simt talen-tul muzicienilor și inspirația compozi-țiilor. Simțînd nevoia de a experimenta în alte direcții, Dan Byron și-a împlinit un vis, acela de a avea un album acus-tic. După multă muncă de studio și con-certe, de cînd a fost lansat un DVD live acustic. *Acoustic Drama* este primul

concert unplugged lansat pe DVD al unei trupe românești. Este vorba de un concert special Byron, care a avut loc pe 3 aprilie 2008, la Teatrul 74, în Bastionul Măcelarilor din Tîrgu Mureș, un concert cu piese vechi și noi reorchestrate în ma-nieră acustică, beneficiind și de partici-parea extraordinară a lui Alexandru Andrieș și a Paulei Seling.

Nu au existat reînregistrări ulterioare în studio, pentru ca experiența acustică să fie cit mai naturală posibil. DVD-ul, realizat în condiții audio-video de înaltă calitate, produs de Byron Management și Real Sound&Vision și distribuit de A&A Records, conține și o galerie foto, video-clipul piesei *Blow Up My Tears* (filmat de Oleg Mutu) și numeroase scene de la filmare (making of).

Următorul pas în promovarea DVD-ului îl reprezintă tocmai un turneu ce va de-buta la Iași, pe 14 decembrie, la Teatrul „Lucefărul”, începînd cu ora 20.00. Turneul va continua la Sibiu, la Filarmoni-ca de Stat, Sala Thalia, în data de 19 de-cembrie, ora 20.00, pe 20 decembrie la Tîrgu Mureș, la Universitatea de Artă Teatrală, Sala Studio, de la ora 20.00 și se va încheia pe 21 decembrie, la Cluj, la Casa de Cultură a Studenților, tot de la ora 20.00. Byron îl va avea ca invitat special pe Alexandru Andrieș în acest turneu de excepție, unde totul se va cînta unplugged, pe scenă fiind prezent și cvartetul Savartum. Biletele costă 30 de lei și se găsesc în rețeaua Diverta, pe www.ticketpoint.ro și www.bilete.ro.

» „La început a fost ideea. O idee care mă obseda de cîțiva ani. Trupele prin care treceam se eschivau cu ușurință în fața unui efort atît de mare pentru o chestie atît de mică și tot timpul se găseau motive pentru a face numai pe jumătate un concert acustic. Văzusem nenumărate unplugged-uri, începînd cu celebrul Nirvana, trecînd prin Annie Lennox, Pearl Jam, Eric Clapton, The Cure, Alice in Chains, Bjork și terminînd cu mai recentul Korn. Ideea de unplugged mă fascina – să prezînti un material muzical conceput pentru instrumente electrice într-o haină acustică, mai intimă și cu alte valențe de exprimare.” – Dan Byron

www.byronmusic.ro

organizator twin arts

RECOMMENDS

live unplugged

iași teatrul lucefărul

duminică 14 decembrie ora 20.00

invitați alexandru andrieș cvartetul savartum

acoustic drama tour

NOKIA Nseries

ZILE NOI! NOPTI

alternative

Ticket

Biletele costă 30 lei și se găsesc în rețeaua Diverta, pe ticketpoint.ro și bilete.ro. Detalii la 072005995, office@twinarts.ro

Ion Dumitrescu și Florin Flueraș ar dori să veniți la spectacolul lor

7 decembrie, Sala Rondă, ora 20.00
Concept și interpretare: Ion Dumitrescu și Florin Flueraș

Centrul Național al Dansului București
Locație: TNB, B-dul Nicolae Bălcescu 2, Etaj 3/4, București (acces spre Lăptăria lui Enache)
www.cndb.ro Rezervări la adresa: rezervari@cndb.ro

Suplimentul săptămânal PORTO LiterNet.ro HOTNews. alternativ FEEDER.ro infoarte.ro

FOTO: Cosmin Megeș

Dan Byron: „Dacă mă gândeam la imagine, puneam o față să cânte sau mă apucam de cover-uri”

Cine sînt eroii tăi și cîți din ei continui să te inspire?

Dacă i-aș înșira aici, nu am mai avea spațiu pentru interviu. Am să mă rezum la câteva nume care mi-au influențat flagrant viziunea (auziunea?): Ludwig van Beethoven, Nusrat Fateh Ali Khan, George Gershwin, Peter Gabriel, King Crimson, David Bowie pe alocuri, Camille Saint-Saëns, Diamanda Galas, Radiohead, My Brightest Diamond, Claude Debussy, Led Zeppelin, Gentle Giant, Joni Mitchell, Jeff Buckley, Soundgarden, Tori Amos, Massive Attack, Moloko și gata, mă opresc. N-aș putea să-ți spun exact cît mă influențează fiecare dintre ei – pentru asta există critica.

Byron a crescut ca trupă, am văzut asta de curînd la Club Fabrica unde ați cîntat. După Alexandrina Hristov și Artanu, să îl văd pe Nae Caranfil cîntînd pe scenă cu voi a fost ușor halucinant. Cum s-a produs „minunea”?

Nae este regizorul meu preferat din România. În afară de *Dolce far niente*, am

văzut toate filmele lui de nenumărate ori și nu am reușit să mă plictisesc nici măcar o dată. Anul acesta l-am cunoscut (prin Ovidiu Niculescu) și am avut surpriza să îl aud cîntînd la pian și voce niște piese superbe, în limba română, pe care nu le știam. Am aflat cu stupeoare că respectivele piese îi aparțineau și că făceau parte dintr-un music hall scris în 1985, care nu a văzut vreodată lumina scenei. Așa că l-am propus să prezinte două părți din *De cealaltă parte a zidului* la aniversarea Byron.

Știu că visai la un proiect acustic și că ți-ai împlinit acest vis. În ce fel crezi că a întregit realizarea lui imaginii publicului despre trupa Byron?

Nu prea mă gîndesc la imaginea pe care și-o creează publicul despre noi. Dacă mă gîndeam, probabil cîntam alt gen. Sau nu cîntam cu – puneam o față. Sau mă apucam de cover-uri, că e la modă.

Pregățiți un turneu cu acest proiect acustic. Îi aveți invitați pe Alexandru Andrieș și cvartetul Savartum. Ce așteptări ai de la acest turneu și în ce

direcție crezi că veți evolua muzical vorbind?

Turneul ăsta e un fel de „învieră la Lazăr” – Byron începe să scoată capul afară din cluburi. Să nu mă înțelegi greșit, îmi place în cluburi, dar cred că a venit vremea să cîntăm și pentru spectatori care nu suportă fumul sau inghesuiala.

Cît de important crezi că este pentru un band un manager? E oarecum un clișeu să se vorbească despre artiști ca despre oameni lipsiți de simț practic. Cum te raportezi la acest enunț?

Managerul este pentru o trupă cum este președintele pentru o țară. Numai că managerul este în afara reflectoarelor. Artiștii sînt așa cum spui, în mare majoritate lipsiți de simț practic, dar mi se pare un lucru destul de normal. E greu să creezi ceva și după aceea să încerci să valorifici acel ceva, să încerci să-l vinzi.

Nu zic că o trupă nu poate supraviețui fără manager, avem destule exemple printre trupele din țară. Dar nu cred că supraviețuirea este o existență ideală.

» „Probabil că trebuie să treacă o perioadă ca să ne bucurăm și noi de DVD așa cum este el acum, fără să încercăm să vinăm greșeli de montaj sau de sunet. Dar astea sînt riscurile meseriei. Și *Forbidden Drama* a trecut prin faza asta – 6 luni de la lansare l-am putut asculta liniștit, fără să-l judec.” – Dan Byron

Radio România Muzical

prezintă

Sâmbătă, 6 decembrie, ora 17.50

Deschiderea stagiunii de transmisiuni directe de la **Metropolitan Opera House** din New York

Duminică, 7 decembrie, ora 19

Transmisiune directă - Deschiderea stagiunii 2008-2009 la **Teatrul Scala** din Milano

Radio
România
Muzical

se aude în FM (97,6 și 104,8)
pe satelit și live online
muzical.srr.ro

Expresul de seară

cu **Dana Pitrop** și **Anca Mateescu**
luni-vineri ora 18.30

Radio
România
Cultural

cultural.srr.ro

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

**SUPLIMENTUL
DE CULTURĂ SE
AUDE LA**

Radio Iași
104.8 FM
Acasă în toată Moldova!

în fiecare vineri,
de la 20.00

Cu **George Onofrei**
și **Anca Baraboi**

Dumitru Ungureanu: „Au însemnat o mare gură de oxigen pentru rock'n'roll, în momentele când genul părea că va sucumba sub povara propriei glorii. Miracol n-a fost, ci o bună știință a business-ului, plus energie, plus tone de echipament...”.

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Axl, not Roses!

Sugar Blue spunea cândva că n-a vrut să facă muzică precum un rock star. (Nu că asta i-ar fi fost la îndemână!) Bluesmanul sublinia, printr-o perifrază, un sindrom ce-l putem observa făcând ravagii în viața multor oameni dotați cu ceva talent, ceva noroc și foarte puțin simț al măsurii. Sint artiști care, împinși de val sau de împrejurări favorabile, ajung în mijlocul unei situații la care au visat, dar pentru care le lipsește structura de rezistență necesară. Nu fac trimiterea de rutină la stările mondiale. Studiați-i pe imbogății autohtoni. Citiți dintre acești enoriași ai socialismului victorios au prestanța, detașarea și educația pe care le au nobilii din naștere, calități indispensabile administrării valorilor materiale? Și citiți dintre

„boierii” scăpătați, reînforși la vatra strămoșească, au puterea să se salte din nămolul tranziției la statutul de odinioară, cu amendamentele secolului curent? La fel se întâmplă și cu cite un rocker ce-a sărit dincolo de condiția lui: devine o caricatură, un rateu, o glumă.

Poate că nici o artă n-a izbutit, de-a lungul istoriei, ilustrarea conceptului de „damnear” așa cum a făcut-o muzica rock. Sigur, nu toți damații rockului sint artiști în plinătatea definiției. Mulți se comportă însă ca și cum ar fi. Mimetismul e devastator, banii fac ravagii asupra psihicului fragil, adulația mulțimii le dă unora senzația că sint întru chipuri ale lui Christos ori vreunui maha-deva-dip, excelese erotice deturnezează impulsul creativ. Egoaltria distruge omenia, e un truism cu afișare în spațiul public, televizual sau numai în cluburi oarecare... Puțini dintre cei atinși de boala supradimensionării eului au reușit să revină la normal. John Lennon a fost unul. Dave Gahan altul. Iar acum pare să-și revenit Axl Rose, solistul vocal care deraiase penibil acum vreo 15 ani...

Guns N'Roses au însemnat o mare gură de oxigen pentru rock'n'roll, în momentele când genul părea că va sucumba sub

povara propriei glorii. Miracol n-a fost, ci o bună știință a business-ului, plus energie, plus tone de echipament și, neindoielnic, transpirație gîrlă. Vedeți, nu pun la socoteală talentul fiecărui component, fiindcă oricare putea fi înlocuit de altcineva, cum s-a și petrecut. Slash, de bună seamă, transmite mult feeling cu chitara, dar nu îndestul ca să aibă o carieră solo meritorie, comparabilă cu a unui Steve Vai, Joe Satriani sau chiar Yngwie Malmsteen. Solourile sale sint foarte lipicioase la inimă, în anumite momente. Nu mai mult decît atita.

Vocea lui Axl are – hai să comit o metaforă – asprimea Westului sălbatic. Versurile sale fac priză la real, însă n-au violența celor scrise de Mustaine pentru Megadeth, nici poezia metalică impusă de Hetfield... Duetul Axl-Slash construia farmecul grupului. Separarea le-a justificat mofturile și-a spulberat iluzia. Explicațiile inutile n-au satisfăcut milioanele de fani. Fani al căror devotament ferm n-a înduplecat totuși pe cei doi să refacă grupul. Punct în favoarea lor.

Timpul s-a scurs. Avem azi un nou disc sub titlatura Guns N'Roses: *Chinese Democracy*. În fapt, e proiectul și realizarea personală a lui W. Axl Rose. Muzicienii colaboratori au fiecare un trecut onorabil. Pe cont propriu, ca Bumblefoot, sau în trupe bine cotate, ca Robin Fink de la Nine Inch Nails. 14 piese dense, lucrate fără compromis, dau senzația că ascuți un grup în cea mai bună formă. Textele nu depășesc aria temelor recurente rockului, dar problemele insolubile reclamate de Axl în străfundul personalității sale pot fi tratate lejer cu ironie. Pasajele solo instrumentale induc regretul perioadei glorioase. Păcatul acestui disc? E prea elaborat să fie rock pur și prea comun orchestrat să fie inovator. Însă, aproape impecabil înregistrat, te cucerește de cite ori îl ascuți.

Cucerire inofensivă ca marfa piratată de chinezi...

PENTRU COLECȚIONARI:

Aida Stucki și Youra Guller

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

Își au și arhivele muzicale soarta lor. Mai ales cele ale radiourilor. O demonstrează ultimele apariții ale casei franceze Tahra, cea care colaborează îndeaproape cu arhivele radiourilor din Elveția, trei la număr. Probabil de departe cele mai interesante arhive au fost cele ale stației de radio Beromünster (Zürich),

grație numărului deosebit de mare al soliștilor de prestigiu care au cîntat cu Orchestra radioului elvețian sau cu aceea de la Winterthur, ambele dirijate după război de Hermann Scherchen. Cum o atestă René Temine, numai în perioada 1945-1950 orchestra de la Beromünster a făcut peste 300 de înregistrări.

Din păcate, dintre ele, se mai păstrează doar o mîna de discuri, toate celelalte, ce ar fi intrat multe, astăzi, în categoria înregistrărilor istorice fiind șterse de o facă... loc în arhive! Clasoare vechi păstrează pînă astăzi pe ele mențiunea „acțiunea de ștergere”, cum a fost numită în epocă. Șansele reapariției, din arhive private, a unor copii ale unor înregistrări distrușe sint rare, dar din cînd în cînd minunea se produce. Așa s-a întimplat cu o versiune a concertului de vioară de Beethoven, cîntat de Aida Stucki și dirijat de Hermann Scherchen în 1949. Violonista a păstrat o copie în arhiva ei privată și a pus-o acum la dispoziția celor de la casa Tahra.

Aida Stucki, profesoara lui Anne-Sophie Mutter, a fost o mare violonistă elvețiană, astăzi relativ uitată. S-a născut la Cairo în 1921 dintr-o familie elveto-italiană, cu o mamă pasionată de operă. De unde și numele fiicelor sale, Aida, Amelia și Christina, trimise toate la sfîrșitul anilor '20 în Europa, pentru a face stu-

dii muzicale. Cel dintîi profesor al Aidei Stucki a fost violonistul și dirijorul german Ernst Wolters, format la școala unui pedagog, Bram Elderling, ce studiasc cu Jenő Hubay și cu Joseph Joachim. Elderling a intuit imediat talentul excepțional al Aidei Stucki, care debută pe scenă la 13 ani, în concertul KV 216 de Mozart. În 1940, tînara violonistă cîștiga Marele premiu al Concursului internațional de la Geneva, cu un program ce includea *Chaconna* de Bach, *Capricile* de Paganini și concertul de vioară de Beethoven. Visul ei, înaintea carierei scenice, a fost de a-și ameliora maniera de a cînta la școala marelui profesor Carl Flesch, între ai căruia elevi se numărau Max Rostal, Szymon Goldberg, Ida Haendel, Ginette Neveu sau Henryk Szeryng. Flesch, refugiat în Elveția avea să dispară curînd. A luat apoi lecții la conservatorul din Zurich cu Stefi Geyer, prietena lui Bartok, împreună cu care a cîntat la Tonhalle, Dublul concert de vioară de Bach. A cîntat, de asemenea, în duo, la începutul anilor

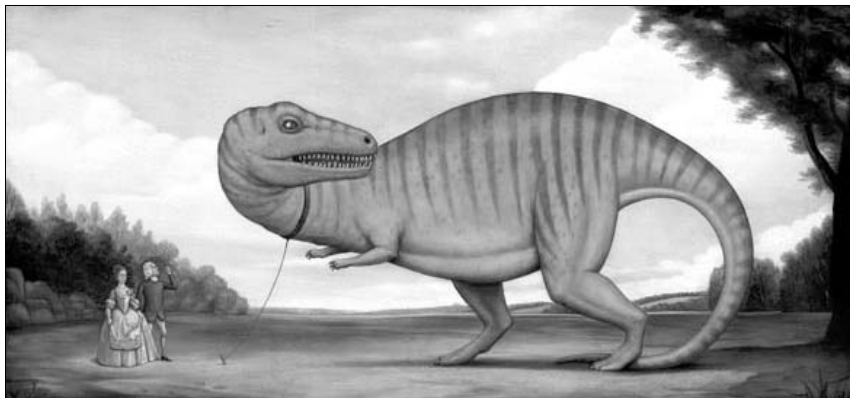
'40, cu Clara Haskil, care după ce o ascultase la radio, îi prezicea un viitor deosebit, scriind că vioara ei „a emoționat-o pînă la a-i da lacrimile”.

Violonista a cîntat și a dat lecții – eleva ei celebră fiind Anne-Sophie Mutter – pînă în anii '70, iar talentul ei este evocat acum cu brio pe noul disc Tahra, intitulat *Arta Aidei Stucki*. Discul compact include și un bonus, de mare interes, violonistul Walter Barylli, primarius-ul unui faimos cvartet al anilor '50, interpretînd ca solist, cu Hermann Scherchen la pupitru, Concertul în mi minor, BWV 1042 de Bach.

Dacă arhivele radioului elvețian german au fost șterse, cele ale radioului roman, din partea franceză oferă pînă astăzi editorilor numeroase mărturii rare, ce completează adesea portrete incomplete ale unor mari artiști. Youra Guller, pianista de origine româno-rusă, născută la Marsilia și colegă cu Clara Haskil la Conservatorul din Paris este un exemplu. Cunoscută ca o pianistă legendară, cu o viață excentrică, perioade lungi de întrerupere a carierei și numai trei discuri „oficiale”, dintre care două realizate la o vîrstă înaintată, portretul ei este întregit de înregistrările live și de studio, inedite pînă acum și păstrate în arhivele radioului roman. Cel de-al doilea disc pe care casa Tahra îl dedică pianistei zilele acestea include înregistrări din anii 1958 și 1961-'62, cu *Studiile simfonice, Op. 13* de Schumann, cel de-al patrulea concert de pian de Beethoven, cu Orchestra Elveției Romande conduse de Ernest Ansermet și o piesă dispartată, *Triana* din suita *Iberia* a lui Isaac Albeniz. René Trémine adaugă discului, în livret, un repertoriu de concert, menționînd alte înregistrări prețioase păstrate în arhive publice sau private. Dintre ele v-aș aminti ultimele două sonate de pian de Beethoven, înregistrate inițial Erato și reapărute anul acesta în colecția ieftină Apex a casei Warner.

« L'Art de Aida STUCKI »
Beethoven : Concerto pour violon
Hermann SCHERCHEN, direction
Document inédit Beromünster (Zurich) 1949

În converși, prin Vestul Sălbatic

Cînd spui Texas, te gîndești la cowboy, lasso-uri, cîrciumi cu multă bere și cîntăreți de country. Greu de crezut că într-o căsuță luminoasă, cu verandă, poate locui unul dintre cei mai interesanți artiști americani ai momentului...

(mai întii acrilice, apoi uleiuri) sînt adăugate progresiv, deseori pe scnduri desprins din chiar tavanul studioului sau pe plăci de lemn găsite pe stradă. „Îmi place să pornesc de la o piesă cu personalitate. De asemenea, îmi fac singur ramele”, povestește artistul, care nu poate lucra dacă Diva, schnauzerul său pitic, nu-l „asistă” în studio.

Tabloul unei iubiri. Pe note

Lucrările lui Marc Burckhardt au apărut în reviste precum „TIME”, „Rolling Stone” sau „National Geographic”, au fost expuse în Rock and Roll Hall of Fame, iar cițiva norocoși (printre care și Oprah, Ralph Lauren sau Patricia Arquette) le păstrează în colecții private. A primit o medalie de argint de la Society of Illustrators (New York), are o colecție impresionantă de pantofi sport Converse și obișnuiește să bea o margarita alături de soția sa de fiecare dată cînd termină un tablou.

Influențat mai întii de Dürer sau van Eyck, apoi de reviste de benzi desenate, iar acum de iconele din epoca medievală și de tablourile anonime cu teme sportive, nu se ferește de ecletism. „Nu încerc

Tatăl – immigrant german. Mama – artistă cu o diplomă în filosofie. Amîndoi profesori la o universitate baptistă. Ciudad bagaj cu care să vii pe lume... Mai ales dacă locuiești într-un orașel texan numit Waco. Marc Burckhardt pretinde însă că nu putea copilări într-un mediu mai potrivit pentru viitoarea sa carieră. Vacanțele și le petrecea în Germania, timpul liber prin muzee, iar clipele de răgaz – cu creionul în mînă. Spre deosebire de alți copiii însă, el nu s-a oprit nici astăzi din desenat.

Amestecînd stilul iconelor bizantine cu măiestria pictorilor flamanzi, arta folk sau pop și a cel ceva la său, indescrisibil, dar extrem de proaspăt, Burckhardt creează metafore, nu tablouri. „Nici animalele mele, nici oamenii nu sînt ceea ce par a fi. Nu sînt «lucruri» clar definite, ci suporturi pentru dorințe, spaime sau idealuri pe care le împărtășim cu toții”, mărturisește el.

Fiecare lucrare ia naștere după schițe laborioase, în care Burckhardt transpune atent ceea ce îi dezvăluie imaginația. Desen după desen, pînă cînd fiecare detaliu se află la locul lui, pînă cînd fiecare culoare capătă consistență și fiecare idee – contur. „Este foarte important să știi cum va arăta fiecare lucrare din punct de vedere conceptual, compozițional, înainte să încep să pictez.” După ce totul devine limpede, straturile de vopșe

DISPLAY

Diana SOARE

decît să exploatez conexiunile emoționale și intelectuale pe care le fac instinctiv oamenii cînd privesc o operă de artă în care există elemente tradiționale, familiare, uneori provocînd privitorii să le reevalueze, să renunțe la prejudecăți.” Cu un astfel de manifest artistic, nu este de mirare că legende ale muzicii rock precum Kurt Cobain sau Mick Jagger apar aureolați în portrete.

De altfel, muzica este una dintre temele sale predilecte, cîteva dintre lucrările pe care le-a realizat fiind incluse în volumul *The Greatest Album Covers That Never Were*. „Poți oricînd să picezi imaginea unei persoane, dar este teribil de greu să picezi imaginea unui cîntec din altă perspectivă decît a ta”, susține Marc Burckhardt, care a realizat pînă acum coperți de albume pentru diverși muzicieni.

Cel mai emoționant proiect de pînă acum se leagă de numele legendarului Johnny Cash. Rugat să realizeze coperta ultimului album semnat June Carter Cash, *Wildwood Flower*, a lucrat cu pasiune: „A fost un proiect de vis”, își amintește nostalgic. La puțin timp după lansarea albumului, June a murit. Impresionat de frumusețea portretului făcut de Burckhardt soției sale, Johnny Cash a comandat un nou tablou. Din nefericire, nu a avut timp să îl admire: celebrul cîntăreț și-a urmat dragostea la doar patru luni după dispariție.

Poveste tristă de iubire, pe care n-o va uita niciodată, fiindcă „arta are puteri supranaturale, precum magia. Nu-mi doresc decît să creez o lume în care oamenii să intre vrăjiți”. Și să rămînă acolo atît timp cît nu uită să viseze...

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI

Bloc de uniune națională

Criza este un fenomen absolut normal, se poate compara cu legile fizice ale acțiunii și reacțiunii. Pentru că nu poți mînca la nesfîrșit cotlet de porc cu bere fără să dai în pîntecăraie. Sau nu poți să te hirjonești la nesfîrșit cu fimeia fără să rămînă gravidă. Dar toate trec, precum niște hopuri ale vieții, iar noi ne apucăm din nou de cotlete și de regulat. Cu alte cuvinte, ne asumăm criza pe un risc acceptabil.

Ca orice alt segment al vieții sociale, conviețuirea în cadrul blocului întîmpină crize. Ba urlă dracii de copii în timpul zilei și nu ai voie să-i croiești din cauza proastei legislații europene, unde mai pui că zdrăhoanca blondă e a șefului de scară (polițai), ba vine vreun musafir la cineva și parchează pe locul tău, iar tu nu îi poți scrie pe portieră, cu cuiul: „Vopșește-mă!”, fiindcă toți o să știe al cui era locul de parcare.

Cum ieșim noi din astfel de situații? Ca Gigi Becali, schimbînd antrenorul. La ultima criză am pus-o repejor de un comitet revoluționar unit în cuget și-n simțiri (adică aveam comunitate de interese cum ar fi uscătorul, concesionarea parcarii, primirea spăgii pentru montarea interfonului) și am spart ușa șefului de bloc: „Ce morții mă-tii ai făcut tu pentru blocul ăsta, boule? Huoooo!”. La care omul îmi arată agenda cu realizări: curățenie pe casa scării, schimb conductele

de căldură, acoperiș, reparat liftul, termosistem, loc de joacă, dublarea locurilor de parcare, club de remy, toate pe sponsorizări sau proiecte europene. Asemenea răspunsuri evazive nu puteau mulțumi valul revoluționar. I-am tras repede un șut în bot, să i-l umflu ca să tacă, și i-am rupt agenda. „Nimic n-ai făcut, morții mă-tii! Vrem schim-ba-re, vrem schim-ba-reeel!”

Am candidat trei. Eu, polițaiul și fostul șef de bloc, care se plîngea că lupta politică i-a dezbătut trei dinți și a trebuit să-și schimbe lucrarea. Polițaiul promitea ordine, curățenie și disciplină. O ofertă electorală cam seacă. Fostul șef promitea teren de fotbal cu nocturnă și încălzire pe baza potențialului geotermal. Iar eu, fire pragmatică și fin politician, am promis moarte pentru oricine ocupă vreun loc de parcare de-al nostru. Am optat pentru discursul tip Vadim, că așa prinde la români.

Oamenii înțeleg diferit nevoia de schimbare. A cîștigat tot el, dar fără majoritate, urmat de polițai și de mine. Neavînd destule voturi pentru a putea forma singur Comitetul de bloc, a trebuit să negocieze cu mine pentru sprijin, iar eu am profitat la maxim. Acum, la intrarea pe alei scrie: *Nu parcați, se zgîrie mașinile! Semnat: Conducerea.*

Suplimentul de CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 2666, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214.111, fax: 0232/ 214.111

Colectul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lazărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor șef: George Onofrei

Redactor șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeș, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Gesereanu, Emilia Chiscop, Madalina Cocca, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lazărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Liana Vasiliu, Constantin Vica.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. Teatru: Mihaela Michailov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias. Caricatură: Lucian Amari (Jup).

Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu.

Ediția de Iași: Diana Soare

Ediția Națională: Elena Vlădăreanu, R. Chiruța, Veronica D. Niculescu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252.294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sârbu, tel. 0232/ 271.533. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216.112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărui Agențiu Rodipeț din țară sau oricărui oficiu poștal. Cîțitorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipeț.ro.

Tarif de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului. „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri Newsin. Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Intervenție

În numărul trecut, Ențiclopedia vă spunea cui v-ați fi putut adresa la 1800 și ceva dacă v-ar fi interesat să vă îmbunătățiți calitățile scrisului după metoda americană. De data asta, tot ea vă arată ce site e bun atunci când știți deja să scrieți, dar sinteți doar într-o pană de inspirație. La www.webook.com/911writersblock, o suavă voce de centralistă americană vă spune ce taste trebuie să apăsați, în funcție de blocajul literar care vă sicie.

Vă lipsește decorul? Apăsați tasta 1. „O fundătură liniștită de la marginea orașului. O bicicletă de copil stă într-o rină, cu una din roți învîrtindu-se ușor.” Pentru personaje, apăsați tasta 2. „Cu pluriile fusteî călcate perfect, domnișoara bibliotecară din L.A. visează cu ochii deschiși la personajele din Jane Austen” (ei, n-o să scriem chiar L.A., putem să spunem „domnișoara bibliotecară din Rădăuți visează cu ochii deschiși la Mircea Cărtărescu”, iar fusta se păstrează). În pană de dialog? Tasta 4 vă ajută: „Ar fi trebuit să-ți spun asta cu multă vreme în urmă” (bibliotecara explicându-i logodnicului ei, un băiat onest și dintr-o bucată, vinzător-șef la magazinul mixt, că pe vremea facultății la Iași făcuse o obsesie pentru Cărtărescu și-i trimisese mai multe scrisori de amor, care conțineau și mici observații critice în marginea *Nostalgiei*). Verbe găsiți la numărul 6: „a se smiorcăi” (care se potrivește cu pluriile călcate perfect). Nu știți cum să vă ucedeți personajul? Apăsați tasta 8: „O porție mortală de radiații” (e vreo centrală nucleară la Rădăuți?). Încheierea e la nr. 9: „Stați în fața magazinului de peruci, mai trist, dar în același timp mai înțelept” (aici depinde cum vă jucați cu vocile narrative și pe cine lăsați să vorbească la persoana I și să poarte perucă).

Inspirația vine însă cel mai ușor deschizînd ziarul. Numai de acolo aflați cum craniul celebrului pianist André Tchaikowsky a fost folosit în scena monologului din cimitir, în *Hamletul* pus în scenă stagiunea asta de Royal Shakespeare Company. Nu zic mai multe, fiecare Yorick cu povestea lui.

ISSN 1584-8272

9 771 584 827000 208

Două filme proaste și unul care pune probleme

Eroul familiei

Unul dintre cele mai proaste filme văzute la cinema în ultima vreme este, fără îndoială, *Eroul familiei*, un film francez semnat de un regizor de care n-am auzit și care are în distribuție actori arhiconoscute.

O să vă descriu un pic cum a decurs vizionarea de presă. Stăteam cu Alex. Leo Șerban în sălița de 30 de locuri de la demisolul cinematografului Studio și ne întrebam la fiecare cinci minute: „Fată, e comedie sau dramă?”, „Care crezi că e morala?”, „Despre ce e vorba în filmul ăsta?”, „Băiatul ăsta al cuiu e – al lui Simone sau al lui Alice?”. Vă dați seama, filmul pune mari probleme pentru că trebuie să curgă multă apă pe Dimbovița (că Mediterana de la Nisa stă) pînă să-ți figurezi în cap un mic arbore genealogic. Totul pornește de la moartea (sinucidere?) a unui patron de cabaret din Nisa, care, deși iubea femeile, cocheta cu travestiul (fără nici o legătură cu subiectul). Prietenul și pupila acestuia, Nicky (Gerard Lanvin), sună regruparea familiei: prima sa nevastă, Alice (Catherine Deneuve), a doua sa nevastă, Simone (Miou-Miou), și cei doi copii făcuți de Nicky cu cele două femei. Relațiile care se schitează în decursul filmului sînt pe cit de complicate, pe atît de neinteresante pentru spectator: Simone fusese amanta mortului, Alice a fost în tinerete damă de consumație la același bar, fiica lui Nicky și a lui Simone vrea să înfieze un copil în Rusia, în vreme ce băiatul lui Nicky cu Alice e gay. De pe partea lui, Nicky e îndrăgostit de o dizeuză de la cabaret (Emmanuelle Beart), dar îi e frică de o relație, drept pentru care are o aventură de o noapte cu fosta nevastă, Alice, nu înainte de a executa un număr de iluzionism cu cealaltă nevastă pe care o bagă în două cutii s-o taie și-o lasă așa – în două cutii!! (pe bune!).

Problema testamentului se rezolvă relativ repede, căci nu durează mult pînă cînd tînărul fiu al lui Nicky, care a moștenit cabaretul prin testament (spre surprăzarea tatălui) se decide că nu mai vrea să-l vîndă. Am sentimentul că v-am pierdut pe drum și că nu vă mai interesează ce spun. Credeți-mă că veți suferi mult mai mult dacă veți merge la acest film care, deși are 103 minute, îi dă senzația că nu se mai termină.

Și actorii joacă cu un entuziasm de zile mici – Gerard Lanvin e mai trist ca niciodată, Catherine Deneuve fumează de plictiseală aproape în fiecare secvență, Miou-Miou e mică-mică, iar Emmanuelle Beart mai pătrunsă de frumusețea ei ca niciodată (și cîntă și prea mult). Dacă am reușit să ne prindem, eu și Leo, care e mesajul acestui film – oricum ni s-a spus de mai multe ori, ca să începem oricît de dudu am fi –, „rechinul, dacă nu înoată, moare”, tot n-am reușit

să înțelegem de ce a fost făcut acest film și pentru cine. Am căzut de acord că nici la televizor de-ar fi și tot nu merită, și am continuat vizionarea comentînd și rîzîndu-ne.

Cicatricea

Pentru că tot sînt pusă pe scandal, să mai menționez că *Cicatricea* nu e de recomandat nici dușmanilor. E un film în 3D, deci senzația de ieftin e întreită. Realizat tot în 2006 ca și *Eroul familiei*, acest film american e unul dintre cele mai nefericite producții horror văzute vreodată. E plin de sînge, dar totuși nu suficient cît să acopere jocul extrem de prost al actorilor și sărăcia scenariului.

Maradona by Kusturica

Nu e prost, dar pune oareșce probleme. O dată că, dacă Maradona n-ar fi fost de

FILM
Iulia BLAGA

stînga, nu cred că Emir Kusturica ar fi fost „cel mai mare fan al său”, cum se declară. Apoi că Emir Kusturica nu poate face un film despre Maradona decît bîgîndu-se și el în ecuație, în titlu, în seamă. Este doar „cel mai mare fan al său”. Nu, filmul nu e plicticos ori cu greșeli, dar partea politică e mult prea scoasă în evidență, în detrimentul altora. Iar socul lui Maradona nu e nici măcar zgîlțit – zeul rămîne zeu, iar „umilul” său rapsod nu cutează să-l provoace cu întrebări dificile. Secvențele neregizate sînt mai reușite decît cele planificate (întrebările și răspunsurile, de exemplu). Mi-a plăcut, de exemplu, cum reacționează Maradona la Belgrad – scoate capul pe geam și le strigă trecătorilor: „Salut, sint Diego!”. E unul dintre puținele momente cînd Maradona mi se pare real.

Ce mă deranjează într-un fel (de fapt, nu mă deranjează – e problema lui) este faptul că cineastul nu s-a putut abține să nu se piardă în umbra zeului. Ține să ne dea impresia că numai un regizor de talia sa putea face un documentar despre Maradona. Titlul filmului nu sugerează că vom vedea punctul de vedere al lui Kusturica despre Maradona, ci că Maradona e pe același nivel cu Kusturica. La începutul filmului se și spune: „Kusturica, acest Maradona al filmului”. Am mai spus-o, dar îmi place s-o repet: n-am auzit încă să se fi spus despre Maradona că e un Kusturica al fotbalului.

Catherine Deneuve și Emmanuelle Beart în *Eroul familiei*

Poveste fără sfîrșit repovestită

– Mai zi-mi o poveste.

– Bine, să vedem... O știți pe aia cu Dementius Alienatus?

– Nîț! Ia spune!

– Trăia odată un împărat mare și puternic...

– Și împăratul avea o împărăteasă...

– Avea, dar nu asta-i important. Mă rog, poate că și ea l-a influențat să facă ce-a făcut, dar crede-mă, asta contează mai puțin.

– Da' ce-a făcut?

– Asta-ți zic. Împăratul ăla, după cum spune și numele, nu prea era în toate mințile. Voia să schimbe lumea...

– Adică s-o facă mai bună?

– Se poate spune și așa. Doar că a încercat să facă asta numai cum îl tăia pe el capul.

– Și cum îl tăia pe el capul?

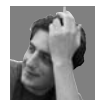
– Ai răbdare și ascultă pînă la capăt... Le-a povestit oamenilor cam cum ar trebui schimbată lumea, dar mulți din împărăția lui nu au acceptat felul său de a gîndi. Și-atunci împăratul s-a enervat, i-a adunat pe cei care erau de acord cu planurile sale și s-a apucat să construiască o altă lume.

– Unde, pe altă planetă?

– Asta nu-i o poveste SF, ci una reală... Slujitorii împăratului au turnat o fundație și au început să care pămînt, adăugîndu-l peste ea. Construcția creștea, creștea. Au înălțat case, au plantat flori și copaci, au făcut drumuri, un alt castel și toți supușii lui s-au mutat acolo...

– Și...

– La început, ceilalți oameni s-au bucurat că au scăpat de împăratul nebul și că acesta s-a mutat din lumea lor, lăsîndu-i să trăiască liberi. Apoi însă, din vorbă în vorbă, din zvon în zvon, au început să fie con-

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

vinși că viața trebuie să fie mult mai frumoasă dincolo. Și toți își doreau să redevină supușii lui Dementius Alienatus, numai pentru a-și cîștiga dreptul de a trăi pe cealaltă lume. Fiecare om visa să scape de viața cu care se obișnuise și să se mute cu tot ce are în noua împărăție.

– Și?

– Și tot așa, pînă cînd pămîntul s-a împuținat. Împărăția lui Dementius Alienatus era din ce în ce mai mare, iar lumea oame-

nilor din ce în ce mai mică...

– Și s-a născut Făt-Frumos!

– Nu s-a născut nici un Făt-Frumos!

– Atunci cum l-au oprit pe împărat să schimbe lumea?

– Păi, nu l-au oprit...

– I-auzî! Înseamnă că mai trăiește și azi acel împărat... Unde-i împărăția lui?

– Nu trebuie s-o cauți, pămîntul oamenilor liberi nu mai există de mult. Lumea lui Dementius Alienatus e astăzi în care trăim.